HORTOBÁGY KÖZSÉG POLGÁRMESTERÉTŐL
cím: 4071 Hortobágy Czinege J. u. 1. tel.: (52) 369-021 fax:(52) 589-342 e-mail: phhortobagy@gmail.com

31/2021. (IV.16.) SZÁMÚ POLGÁRMESTERI HATÁROZAT

A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény 46. § (4) bekezdése és a veszélyhelyzet kihirdetéséről és a veszélyhelyzeti intézkedések hatálybalépéséről szóló 27/2021. (I. 29.) Korm. rendelet alapján a Hortobágy Község Önkormányzatának Képviselő-testülete feladat- és hatáskörében eljárva a következő határozatot hoztam:

1./ Hortobágy Község Önkormányzata Képviselő-testületének 131/2017 (XII.14.) határozatát hatályon kívül helyezem.

2./ A jelen határozat melléklete szerinti tartalommal elfogadom Hortobágy módosított településképi arculati kézikönyvét.

3./ Intézkedem az elfogadott településképi arculati kézikönyv közzétételéről, valamint szerkeszthető digitális formátumban a jegyzőkönyvvel együtt, mint elektronikus úton hitelesített dokumentumot elérhetővé teszem a 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 43/B. § (1) bekezdés b) pont ba)-bc) alpontja szerinti szerveknek.

Határidő: azonnal
Felelős: Jakab Ádám András

Hortobágy, 2021. április 16.

Jakab Ádám András
polgármester

2017. december

Készítette: Civisterv Városrendezési és Építész Iroda – Debrecen, Széchenyi u. 8.

HORTOBÁGY

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

Jóváhagyva: .../2021.(...) Hö. határozattal

A Településképi Arculati Kézikönyv a „településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény, továbbá a „településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012.(XI.8.) kormányrendelet alapján készült.

MEGRENDELŐ:
HORTOBÁGY KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA
Hortobágy honlapcíme: www.hortobagy.hu
E-mail címe: phhortobagy@gmail.com
Postai címe: 4071 Hortobágy, Czinege J. utca 1.
Telefon: +36 (52) 369-021
Polgármester: Vincze Andrásné

Főépítész: Boruzs Bernát

SZERKESZTETTE, SZÖVEG, FOTÓ:
Zsemberi István és Zsemberiné Luczi Anikó
Cívisterv Bt. (4025 Debrecen, Széchenyi utca 8.)
Telefon: +36 (52) 531-732
Email: civisterv@civisterv.hu

Az arculati kézikönyvben, külön megjelölve, felhasználásra kerültek a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság foto tárának felvételei is.

TÉRKÉPI MELLÉKLETEK:
Zsemberi Márk

GRAFIKAI TERVEZÉS:
A Lechner Tudásközpont által kidolgozott minta felhasználásával
készült.
Debrecen, 2017. december

CÍVISTERV
VÁROSTERVEZŐ ÉS ÉPÍTÉSZ IRODA
4025 Debrecen, Széchenyi utca 8 sz.

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés *5*

2. Hortobágy bemutatása *7*

3. Örökségünk *13*

4. Eltérő karakterű településrészek Hortobágyon *25*

- *Turisztikai és kereskedelmi központ*
- *Oktatási és Igazgatási központ*
- *Eredeti, sajátságos telepítésű lakóterületek*
- *Később megvalósult lakóterületek*
- *Üdülő területek*
- *Különleges területek*
- *Lakó és gazdasági területek külterületen*
- *Beépítésre nem szánt területek*
- *Általános lakó- és intézményterületek*
- *Beépítésre nem szánt területek*

5. Építészeti útmutató *70*
Magasság
Tetőhajlásszög
Tetőforma
Telepítés
Színek
Terepalakítás
Kerítések
Kertek
Erkélyek, tornácok
Ajtók, ablakok
Homlokzatképzés
Részletek

6. Mai példák *116*

7. Utcák, terek *132*

8. Hirdetések, reklámtáblák *137*

BEVEZETÉS

A településkép védelméről szóló, 2016. évi LXXIV. törvény egyik legfontosabb, gyakorlati megvalósulást segítő eszköze a Településképi Arculati Kézikönyv.

A kézikönyv nem kizárólag szakembereknek készül. Elsősorban a települési döntéshozók és a lakosság tájékoztatását segítő, szemléletformáló kiadvány. A jogszabályok útvesztője helyett röviden, lényegre törően, és mindenki számára érthető módon mutatja be egy közösség környezetalakítással kapcsolatos elvárásait. A kézikönyv meghatározza a település településképi jellemzőit, a településképi szempontból egymástól jól elkülönülő településrészeket arculati jellemzőikkel és értékeikkel, a településkép minőségi formálására vonatkozó javaslatokat, valamint a településképhez illeszkedő építészeti elemeket, beépítési vázlatokat, egyúttal irányt mutat az építtetőknek.

Az arculati kézikönyv egy ezidáig nem létező, újonnan bevezetett szabályozási műfaj. A Kézikönyv hosszú távon jelentősen befolyásolja a település életét, ezért készítésébe bevonásra kerültek a helyi civil szervezetek, lokálpatrióták, a helyi lakosság, hogy érdemi módon szólhassanak bele lakóhelyük arculatának alakításába. Egy település arculata, sajátos értékeinek megőrzése, egységes képének megóvása- vagy megteremtése, az otthonosság érzésén túl, a helyi közösségek összetartó erejét is növeli.

A „Hortobágyi Nemzeti Park - a Puszta" Világörökségi Helyszín, a település közigazgatási területét jelentős mértékben érinti, belterületét is több oldalról határolja, illetve belterületének egy része is beletartozik.

Az elkészült, de még nem jóváhagyott Világörökségi kezelési terv a Világörökségi Helyszín (VH) területére az építmények környezetbe, tájba illesztésre vonatkozó előírásokat dolgozott ki, a kiemelkedő egyetemes értékek megőrzése érdekében. A Világörökségi Kezelési Terv kormányrendelettel történő elfogadását követően, ezen előírások kötelező érvényűek lesznek. A VH területéhez csatlakozó, illetve annak tervezett védőövezetén belüli területekre a kezelési terv ajánlásokat fogalmaz meg, melyeket a település számára ajánlott saját településképi rendeletébe beépíteni.

HORTOBÁGY BEMUTATÁSA

Általános településkép, településkarakter

A hortobágyi puszta Hajdú-Bihar megye északnyugati részén terül el, 2300 km^2 nagyságával a Hajdúháttól a Nagykunságig és a Közép-Tiszáig terjed. Maga a község a Hortobágy központi részén, a 33-as főút mellett, Debrecentől 37 km-re nyugatra található. Egykor a puszta – mint a Tisza-folyó vízgyűjtő medencéje – 900.000 hold nagyságú volt, erdőkkel, óriási mocsarakkal, lápokkal, nádasokkal, valamint az emberi megtelepülésre is alkalmas hátságokkal, száraz helyekkel. A Tisza szabályozása (1855) óta elkezdődött e hatalmas terület fokozatos kiszáradása és zsugorodása, így ma már csak 160.000 hektárnyi az összterülete. Sokan úgy gondolják, hogy a Hortobágy valamilyen ősi maradványa lehet az „ázsiai sztyeppének". Erről szó sincsen. A puszta mai arculatát legalább annyira az emberi beavatkozás, mint maga a természet erői formálták. Olyan új természeti képződmény jött létre a Tisza szabályozása óta, amely újfajta sajátosságok gyűjtőmedrévé vált. Ugyanakkor foltokban megmaradtak az erdők és a mocsarak is.

Hortobágy község a világörökség részét képező Kilenclyukú híddal, szekérállással, és a (lombok közt) a csárdával

A nagy legelőterületbe pedig igen jól termő, kis löszháti szigetek ékelődtek bele, amelyeken nagyon jó eredménnyel lehet szántóföldi művelést végezni. A szikes puszták, mocsarak vadon élő állat- és növényvilága minden képzeletet felülmúló változatossággal lepi meg azokat, akik meg akarják ismerni ezt a csak látszólag monoton tájat. A talajadottságokat követve a növényzet is mozaikos. A magasabb szárazabb padkatetőkön jelenik meg a cickafark füves puszta. A gyepszint meghatározó fűfaja a vörösnadrág csenkesz, amelynek jellegzetes színváltozásai öltöztetik a pusztát. Tavasszal kékeszöld, nyáron vörös, végül aranysárgára szívja a nap. Értékes gyógynövény a sziki kamilla, mely tavaszonként beborítja a legelőket. Védett növényünk az erdei útifű. Legismertebb és a kirándulók által legkedveltebb a sóvirág.

Változatos a mocsárrétek növényvilága, ahol a tarackos tippan zsombékjai között magunk körül különböző sárgálló boglárkákat, illatos mentaféléket és lósóskát látunk. Színes virágaival akár egy-egy évszak képét is meghatározza a lila virágú veszszős füzény, a sárga lizinka, a bordós virágú orvosi nadálytő vagy ősszel a kékeslila sziki őszirózsa. A mocsarakban tündérfátyol, tündérrózsa, rucaöröm, kolokán virít. A tavakat nád, sás, gyékény, tavi káka szegélyezi, de megtalálható Hortobágyon a tatárjuharos sziki erdő, és a sztyepptölgyes /ma már csak Ohaton és Újszentmargita mellett/. A hézagos lombkorona alatt megjelenik a magyar zergevirág, a méreggyilok, a fátyolos nőszirom, a tisztásokon pedig a sziki kocsord és réti őszirózsa.

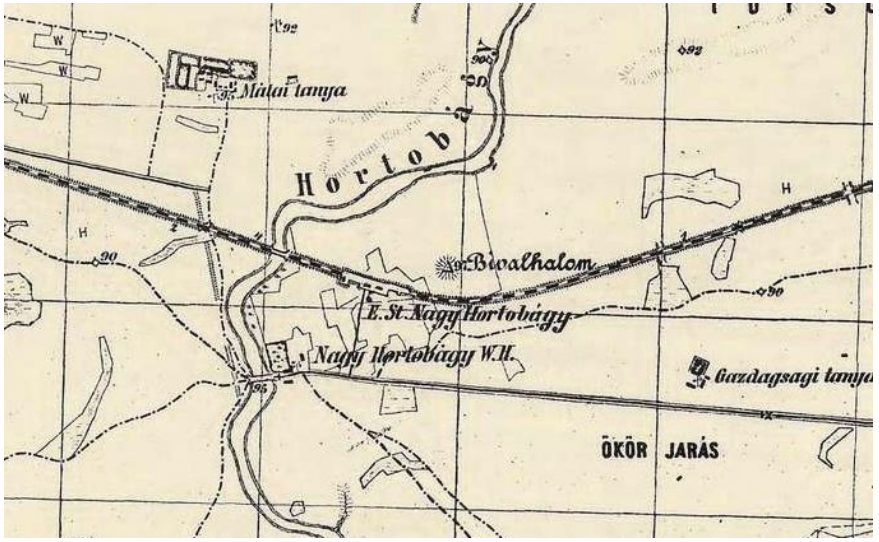
A legkisebbek közül az egyenesszárnyúak közösségei biztosítják a táplálékbázist az itt található ragadozóknak, de a lepkéknek is mintegy 300 fajával találkozhatunk (elsősorban az erdős részek közelében). A nádasok világa szinte életre kel lakói, az apró énekesmadarak dalától, ők a barkós cinege, nádi sármány, tücsökmadarak, nádiposzáták. Itt fészkel az egyetlen hazai fészkelő vadlúdfajunk a nyári lúd, de otthona szárcsának, vízityúknak, több vadréce fajtának. A mélyebb vízfelületeken úszó és bukómadarak, vöcskök, kárókatonák élnek. A Hortobágyon fészkelő vízimadarak állománya a teljes világállomány 1-10% között van (bölömbika, kanalasgém, fattyúszerkő).

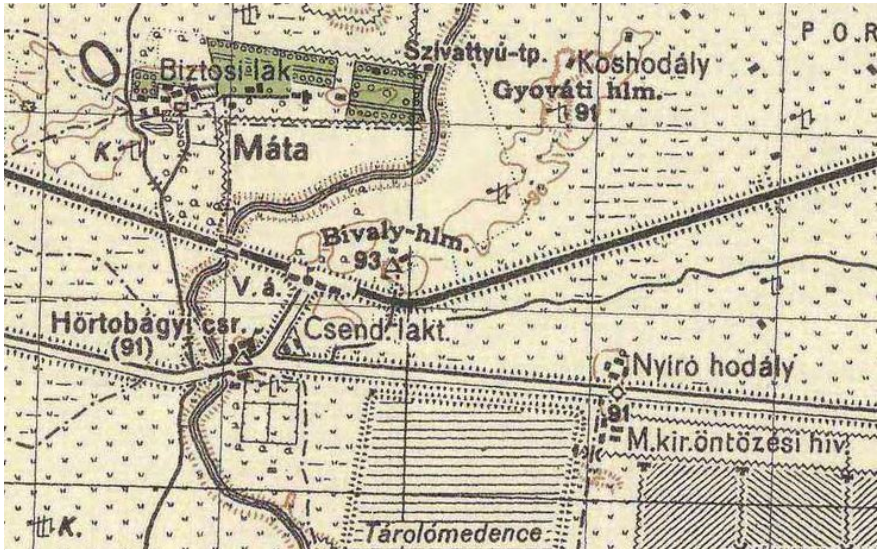
A puszta peremén, a löszhátakon él legféltettebb madarunk a túzok; a kopár szikesen fészkel madárritkaságunk a sziki pacsirta. Május elején a tocsogókkal borított nedves szikfoltok fogyatkozó madara a szikicsér. A nádsűrűk gémtelepein él a nagykócsag, kanalas gém és az igen ritka batla. Tavasszal és ősszel a Hortobágy a vonuló madarak egyik legfontosabb pihenőhelye. Darvak tízezrei krúgatnak a puszta felett.

Kiemelkedő a pusztán élő rágcsáló populáció, melyek kiváló táplálékforrást biztosítanak az itt előforduló 29 ragadozómadár fajnak, melyek közül 14 rendszeresen vagy időnként itt fészkel /pl: pusztai sas, barna kánya/. A pusztai ölyv fő előfordulási területétől mintegy 2000 km-re izolátumként itt fészkel. A Hortobágy ad otthont Európa legnagyobb, mintegy 600 párt számláló kékvércse populációjának is.

Amikor Hortobágy községről és közvetlen környezetéről beszélünk, annak szerves részét képezi a különleges természeti adottságokkal rendelkező Nemzeti Park területe is. Hortobágy területe legnagyobb részben legelő (73,5%), rét és mocsár (2,7%), halastó (3,1%), nádas (1,5%), erdő (1,5%), szántó (4,2%), és a fenn maradó 13,5% ún. művelés alól kivont terület (település, út, csatorna).

A legértékesebb, fokozottan védett területek zártak, nem látogathatók! Van korlátozottan látogatható és végül szabadon látogatható területe. Tájképe közel egyenletes síkság a maga varázslatos nyugalmával. Van itt alacsony füvű szikes puszta, löszpuszta, kevés mocsár és patak. A horizonton kiemelkedés egy-egy erdőfolt, halom.

Fent: Magyar Királyság térképe- részlet: (1869-1887)
Lent: Magyarország katonai felmérése- részlet: (1941) /Forrás: mapire.eu/

Hortobágy a debreceni határ feldarabolásakor (1952) előbb Balmazújvároshoz került, majd 1966-ban önálló község lett. A fiatal település és környéke ma kiemelt idegenforgalmi központ. Maga a település a legcsekélyebb mértékben sem viseli magán a Hortobágy életmódbeli, néprajzi, építészeti hagyományait. A község évtizedeken át elsősorban a Hortobágyi Állmai Gazdaság dolgozóinak lakóhelyéül szolgált, az 1960-as, 70-es évek vidéki építészetére jellemző típusházakkal, szabályos utcarendszerrel, korán kiépített teljes infrastruktúrával. 1973-ban a puszta jelentős részéből létrehozták a Hortobágyi Nemzeti Parkot, mely 1999-ben elnyerte a kitüntető „Világörökség része" címet.

Az első okleveles adatunk 1067-ből való, Chartybak formában. Később (1261) Hortobaguiz néven találkozunk a nevével egy királyi oklevélben. Valószínűleg a pusztán található Hort, illetve Bágy részek neveinek összevonásából alakulhatott ki a Hortobágy-folyó mellett elterülő földrajzi hely neve.

A Hortobágy sajátos földrajzi tájegység. A magyar föld legtágasabb legelőterülete, amely a magyarság egyik jellemző ősfoglalkozását, az állattenyésztést annak számos régi vonásával és formájával századokon át megőrizte. A Hortobágy-puszta legnagyobb része a történeti debreceni határhoz tartozott, de a mintegy 2300 négyzetkilométert felölelő tájegység ettől jóval kiterjedtebb, nyugaton átnyúlik a szomszédos Jász-Nagykun-Szolnok megye területére is. Az itt folyó nagyarányú állattartás révén nélkülözhetetlen szerepet játszott Debrecen város gazdálkodásában, csakúgy, mint az egyes civisgazdák gyarapodásában. Hajdú megye megszervezésekor (1876) a területrendezés körüli viták során is fontos szempontja volt a debrecenieknek, hogy a Hortobágy nem tartozhat idegen törvényhatósághoz, mert az a városnak komoly hátrányokat okozhatott volna. A debreceniek gazdasági és igazgatási központja előbb Ohaton, majd Mátán volt. A megszerzett és bérelt pusztabirtokok területét a debreceniek a jószágtartással összefügésben már igen korán szállásokkal, tanyákkal népesítették be.

A templom és az üzletek 1990 után épületek

Az első szállások kezdetleges építmények – földbe vájt kunyhók, karámok, hodályok, nádkosarak – voltak, de a célnak megfeleltek. Debrecen városának ugyanis a nagyarányú állattartás miatt nem állott érdekében a török hódítás alatt elpusztult falvak újraélesztése. A Hortobágy hasznosítása a debreceni határhasználat szerves része lett. A határ külső, nyugati részét legeltetésre használták, a belső részt, az erdők kivételével, földműveléssel hasznosították, majd a város lakóinak 1724-től béresföldek formájában kiosztották. Ebben az időben kezdődik a puszta célszerűbb hasznosítása, jószágjárásokra való felosztása is. A csárdaépületek a török kiűzése után, az Alföldön megritkult településhálózat hátrányainak csökkentésére, a nagy határú szabad királyi és mezővárosainkba vezető forgalmas utak mentén épültek – általában olyan távolságra egymástól, amekkorát terhes szekerekkel két etetés-itatás között, a vásárba lábon hajtott jószágokkal pedig reggeltől estig meg lehetett tenni. A Tisza szabályozásán kívül az 1891. augusztus 5-én átadott vasútvonal változtatta meg legjobban a puszta képét. A vasút új gazdasági lehetőségeket hozott, meggyorsította a fejlődést, és vele a pusztát egy időre az irodalmi érdeklődés és a tudományos, néprajzi kutatás középpontjába állította. A történeti debreceni határ 1952-ben történt, máig vitatható feldarabolása egy sor új község létrejöttét segítette elő, másrészt a régebbiek gyarapodását is szolgálta

A Hortobágyon régóta fontos kereskedelmi és postai utak vezettek keresztül kelet-nyugati irányba, Erdély és Pest között, útba ejtve Debrecent. Eleinte komppal vagy gázlókon keltek át a Hortobágy-folyón, később egy fahíd épült a mátai gázlónál, kb. a mai kőhíd helyén, és város vámot szedett a hídon való átkelésért, majd pedig kocsmát nyitott. A híres Hortobágyi Nagycsárda története itt kezdődik.

A második világháborúban hatalmas tankcsata zajlott le a Hortobágyon, nagy természeti károkat is okozva. Amint elcsendesedett a harci zaj, nagy nehézségek közepette kezdődött meg a pusztai életmenet helyreállítása. 1949-ben létrejött az első állami gazdaság. A gazdaság kiemelkedő eredményei vonzották a legjobb szakembereket, ám volt olyan időszak, amikor 800 dolgozó ingázott naponta. Ez így tarthatatlan helyzet volt. A gazdaság vezetői fölismerték, hogy boldogulásuk kulcskérdése a hatalmas gazdaság szakemberekkel és dolgozókkal való megerősítése, számukra olyan életkörülmények megteremtése, hogy a helyhez kötöttség, a kellő színvonalú ellátottság révén kihozhassák magukból a teljesítés maximumát.

Ehhez meg kellett teremteni a kulturált körülményeket, a kellő minőségű lakásokat, a közműellátottságot, a bolti hálózatot, a gyerekek iskoláztatását. A szakképzett és stabil gárda megteremtésének létfontosságú szükséglete eredményezte a letelepítést. Így alakultak ki a tanyaközpontok, amelyeket a gazdaság nagy anyagi ráfordítással állandóan fejlesztett. Egyre inkább megérett a vezetőkben a gondolat egy önálló község létrehozására. A Nagycsárda környéke amúgy is már régóta az idegenforgalom hortobágyi bázisa, kiindulópontja volt. Itt létesült a hatalmas méretű állami gazdasági központ, amelyben helyet kapott később a helyi tanács, jelenleg pedig a polgármesteri hivatal. Az állami gazdaság nagy pénzösszegeket fordított központi falumag kiépítésére. A gazdaság a lakásépítés, közművesítés, valamint a kommunális, oktatási, kulturális ellátás terén megteremtette egy új település, egy önálló község alapvető feltételeit. A fokozatos és gyors fejlesztés eredményeként az Elnöki Tanács 23/1965. sz. határozatával önálló közigazgatási egységként megalakult Hortobágy község. Ez a nagy esemény ismét új fejezetet nyitott a Hortobágyon, melynek eredményeként egyre fejlődő, modern település jött létre, kisugárzó hatása a pusztai életre meghatározó jelentőségű.

A nagy magyar puszta Európában egyedülálló természeti értékei, szépsége, az ott folyó állattartás és gazdálkodás, a népélet sajátosságai, régi hagyományai, a néprajz, a népművészet gazdagsága, a régészet, a történelmi múlt sok-sok feltárásra és megörökítésre váró értéke vonzotta a szakembereket. A századfordulót követően a Magyar Országos Madártani Központ munkatársai már kifejezetten természetvédelmi célokkal végezték munkájukat a pusztán. Herman Ottó, majd Schenk Jakab tett komoly lépéseket az intézményes természetvédelem bevezetésére. Kaán Károly tudós pedig akkoriban kapott megbízást egy ilyen védelmi tervezet kidolgozására. A különféle tudományos munkák már az első világháborút megelőzően elkezdődtek a Hortobágyon, igen jelentős eredményekkel. Rendkívül gazdag, értékes dokumentum, tanulmány, kötet, közlemény, szociográfia jelent meg, és áll ma az érdeklődők rendelkezésére. A nagy puszta élete állandóan változik, ennek megfelelően a feltáró, megörökítő munka is folyamatosan halad tovább.

A Hortobágyi Nemzeti park a Hortobágy és Nagykunság tájait, valamint a Tisza-tó egyes részleteit foglalja magába. Hazánk első, 1973-ban alapított, egyben legnagyobb kiterjedésű nemzeti parkja.

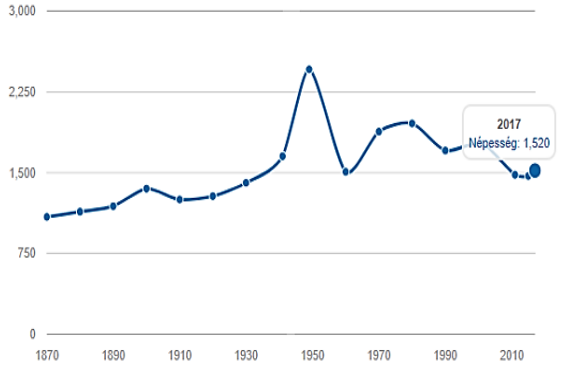
A Hortobágyi Nemzeti Park – a Puszta világörökségi terület felvételéről az UBESCO Világörökség Bizottsága 1999-ben, a Marrakeshben tartott 23. közgyűlésén döntött.

Hortobágy népessége

Hortobágy utolsó hivatalosan becsült népessége **1 520 fő** (2017 évben) [3], ami akkori Magyarország népességének **0.02%-a** (Hajdú-Bihar megyének 0.28%-a). Népsűrűsége 5 fő/km^2. Lakások száma 625, népességet figyelembevéve, ez 2.4 fő per lakás. Ha népesség azonos ütemben változna mint [2015-2017] időszakban (1.69%/év), 2018-ban Hortobágy lakossága *1 546* lenne.[0]

Hortobágy területe 28447 hektár (= 284.5 km²). **Hortobágy község** GPS koordinátái: 47.5869, 21.156. Balmazújvárosi járásban, Hajdú-Bihar megyében található.

Hortobágy népességének alakulása 1870-tól 2017 -ig (fő)[1] [2]

Hortobágy a népsűrűség és népesség változás térképen

Népesség éves %-os változása:

[1870-1880] **+0.43** %/év
[1880-1890] **+0.44** %/év
[1890-1900] **+1.29** %/év
[1900-1910] **-0.77** %/év
[1910-1920] **+0.25** %/év
[1920-1930] **+0.92** %/év
[1930-1941] **+1.48** %/év
[1941-1949] **+5.08** %/év
[1949-1960] **-4.34** %/év
[1960-1970] **+2.23** %/év
[1970-1980] **+0.4** %/év
[1980-1990] **-1.37** %/év
[1990-2001] **+0.35** %/év
[2001-2011] **-1.78** %/év
[2011-2015] **-0.19** %/év
[2015-2017] **+1.69** %/év

/Forrás: nepesseg.com/

A csárda és a kilenclyukú híd, a világörökség részét képezik.

ÖRÖKSÉGÜNK

A településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők.

A Hortobágy természetes központja a Nagyhortobágyi csárda és környéke. Debrecen városa a mátai hídhoz 1699 nyarán a postaállomáson kívül kocsmaházat építtetett, és az oda kirendelt kocsmárost a vám szedésével is megbízta. 1781-ben egy teljesen új, nagyméretű csárda építését határozták el. Ezt az épületet a forgalom gyors növekedése miatt hamarosan, már az 1800-as évek elején bővítették a Debrecenben akkor uralkodó klasszicista stílusban. Ebben a csárdaépületben járt Petőfi Sándor 1842-ben, s itt írta a Hortobágyi kocsmárosné angyalom című versét, ennek emlékére 1923-ban a csárda falán domborműves emléktáblát helyeztek el. A Nagyhortobágyi csárdával szemben a régebbi, faoszlopokon álló szekérállás helyén 1785-ben téglából épült fel az ún. Nagyállás. A csárdaépület közvetlen közelében áll a puszta jelképe, a Kilenclyukú híd. az 1697-ben épült fahíd az elhasználódás és a nagy forgalom miatt egy idő után már nem felelt meg a követelményeknek, egyre többet kellett javítani.

MÚZEUM

Debrecen városa ezért 1825-ben elhatározta annak lebontását, s helyette új kőhíd építését. Több tervváltozat megtekintése után Povolny Ferenc javaslatát fogadták el, amelynek kivitelezéséhez 1827-ben kezdtek hozzá, s 1833-ban fejezték be, a régi fahidat pedig ekkor lebontották. Magyarország leghosszabb közúti kőhídjának a folyó két partján lévő, ún. ellenfalak közt mért távolsága 92,13 méter, míg teljes hossza 167,3 méter. A pusztai állathajtás könnyebbségére szolgált az a tervezői lelemény, amely a feljárókat szélesedőre tervezte: a felhajtott gulyát, ménest a híd így mintegy kitáruló karként fogadta, megkönnyítve ezzel a jószágot hídra terelni igyekvő pásztorok, csikósok dolgát.

A csárdaépület közvetlen közelében található a Hortobágyi Galéria, amelynek időszaki kiállításai kapcsolódnak a Hortobágy népművészetéhez és az Alföld, a puszta által ihletett képzőművészethez. A puszta legújabb látványossága a Mátán kialakított sport- és pihenőközpont, amely a Hortobágy hírnevének, a lótenyésztés hagyományainak ápolását ötvözi a korszerű vendégfogadás infrastruktúrájával. A puszta évenként visszatérő, s régi hagyományokra visszatekintő rendezvénye a Hortobágyi Nemzetközi Lovasnapok. Fő attrakciója a nemzetközi díjugrató verseny. Több évtizedes hagyományra visszanyúló látványosság a Hortobágyi hídivásár, amelyet augusztus 18-20. között rendeznek a Nagyhortobágyi csárdával szemközti területen.

A Pusztai Állatpark kiállítóterme átfogó képet rajzol a külterjes állattartás történetéről, a pusztán élő pásztorok mesterségéről.

Különleges élményt nyújt az utazónak a pusztai szekerezés, amelynek során közvetlen közelről tekinthetjük meg a Hortobágy természeti értékeit, az őshonos állatokat, s egy rövid lovasbemutatót is.
Elkészültek a termálvíz hasznosítására vonatkozó tervek, a településrendezési tervben kijelölésre került egy tervezett fürdő területe is.

A HORTOBÁGYI NEMZETI PARK – A PUSZTA VILÁGÖRÖKSÉGI HELYSZÍN * KIEMELKEDŐ EGYETEMES ÉRTÉKÉNEK ATTRIBÚTUMAI

A TÁJAT MEGHATÁROZÓ TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

Szikfokvizek

Sziksófű és sóbalta

Padkásodás

Ürmös szikes

Szikes talajok és változatos mikromorfológiájuk

Szik által befolyásolt száraz és vizes pusztai élőhelyek élővi-

* Forrás: Kivonat a Világörökségi Helyszín kezelési tervéből – készítő HNPI /Cívisterv/ Kasib -

A fejezet képei a HNP fotó tár részét

TÁJKÉP, KIEMELKEDŐ, EGYEDI LÁTVÁNYMINŐSÉG- I.

Térben és időben dinamikusan változó élőhelyek mozaikossága

Kanalasgémek

Kamilla

Bíbic

Mezei pacsirta

Vörös vércse

Barna rétihéja

Gulipán

Piroslábú cankó

Füves puszták madárvilága

TÁJKÉP, KIEMELKEDŐ, EGYEDI LÁTVÁNYMINŐSÉG- II.

Kevés, elszórt tájalkotó elem

Pásztorépítmények

Mélységet adó kerekerdő

Fátlan, nyílt legelőtáj

Töretlen látóhatás

Természeti és művi tájalkotó elemek együttes és egységes megjelenése

Tájkép sajátos téraránya

* Forrás: Kivonat a Világörökségi Helyszín kezelési tervéből – készítő HNPI /Cívisterv/ Kasib -

A fejezet képei a HNP fotó tár részét képezik

TÁJKÉP, KIEMELKEDŐ, EGYEDI LÁTVÁNYMINŐSÉG- III.

Felhőjáték

Délibáb

Természeti jelenségek, tünemények

Vonuló darvak

Legelő gulya (ménes, nyáj)

Állatok csoportos megjelenése a tájban

TÁJHASZNÁLAT

* Forrás: Kivonat a Világörökségi Helyszín kezelési tervéből – készítő HNPI /Cívisterv/ Kasib -

A fejezet képei a HNP fotó tár részét képezik

RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉG

Ex-lege védett halmok, Régészeti lelőhelyek

MŰEMLÉKI ÉRTÉK-I.

Nagyhortobágyi (kilenclyukú) kőhíd

Papegyházi templomrom

Műemlékek, Rommaradványok

MŰEMLÉKI ÉRTÉK-II.

A pásztorépítmények a puszta ékszerei:

- Seggen ülő hodály: földig érő náddal fedett tetőszerkezet, mely nyáron hűvös, árnyékos hely jószágnak, télen pedig meleg szállás.
- Vasaló: nádból készült, szélvédett helyet adó főzőhely. Alaprajza vasalóra emlékeztet, innen kapta a nevét. Egyszerű, de igen praktikus alkotmány remekül kivezeti a füstöt, illetve, ha esik nem ázik meg a bent főző pásztor.
- Kunyhó: egyszerű általában háromosztatú épület nádtetővel, vasalóval, gémeskúttal egyszerű kerítéssel körülvéve. A pásztor nyári szállásaként szolgál. A legismertebb a Sárkánykunyhó, mely a szürkemarha gulya nyári szállásánál található.
- Gémeskút: az itatókat egy vagy több gémmel megépített szerkezet fából készült, időtállóbb alkotás, mint a többi pásztorépítmény. Pásztorok és turisták iránytűje.

Pásztorépítmények

* Forrás: Kivonat a Világörökségi Helyszín kezelési tervéből – készítő HNPI /Cívisterv/ Kasib -

A fejezet képei a HNP fotótár részét képezik

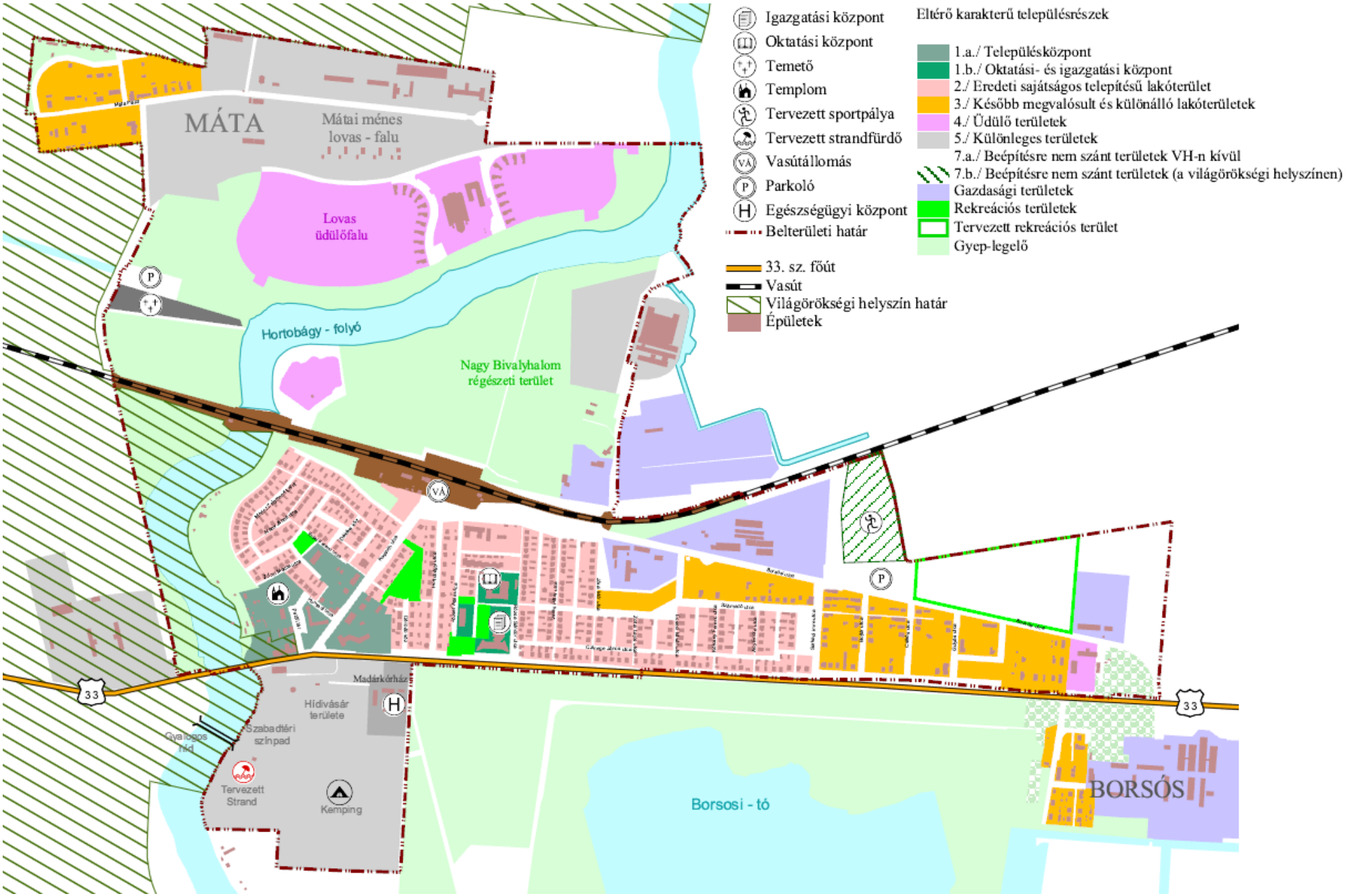
TÁRGYI- ÉS SZELLEMI ÖRÖKSÉG

A pásztorkultúra primér forrásai és tárgyi emlékei

A pásztorkultúra szekunder forrásai: Irodalom, képzőművészet, Filmművészet, műtárgyak, gyűjtemények

MÁTA
Mátai ménes
lovas - falu
Lovas
üdülőfalu
Hortobágy - folyó
Nagy Bivalyhalom
régészeti terület
Hídivásár
területe
Szabadtéri
színpad
Tervezett
Strand
Kemping
Madárkórház
Borsosi - tó
BORSÓS
33
Igazgatási központ
Oktatási központ
Temető
Templom
Tervezett sportpálya
Tervezett strandfürdő
Vasútállomás
Parkoló
Egészségügyi központ
Belterületi határ
33. sz. főút
Vasút
Világörökségi helyszín határ
Épületek
Eltérő karakterű településrészek
1.a./ Településközpont
1.b./ Oktatási- és igazgatási központ
2./ Eredeti sajátságos telepítésű lakóterület
3./ Később megvalósult és különálló lakóterületek
4./ Üdülő területek
5./ Különleges területek
7.a./ Beépítésre nem szánt területek VH-n kívül
7.b./ Beépítésre nem szánt területek (a világörökségi helyszínen)
Gazdasági területek
Rekreációs területek
Tervezett rekreációs terület
Gyep-legelő

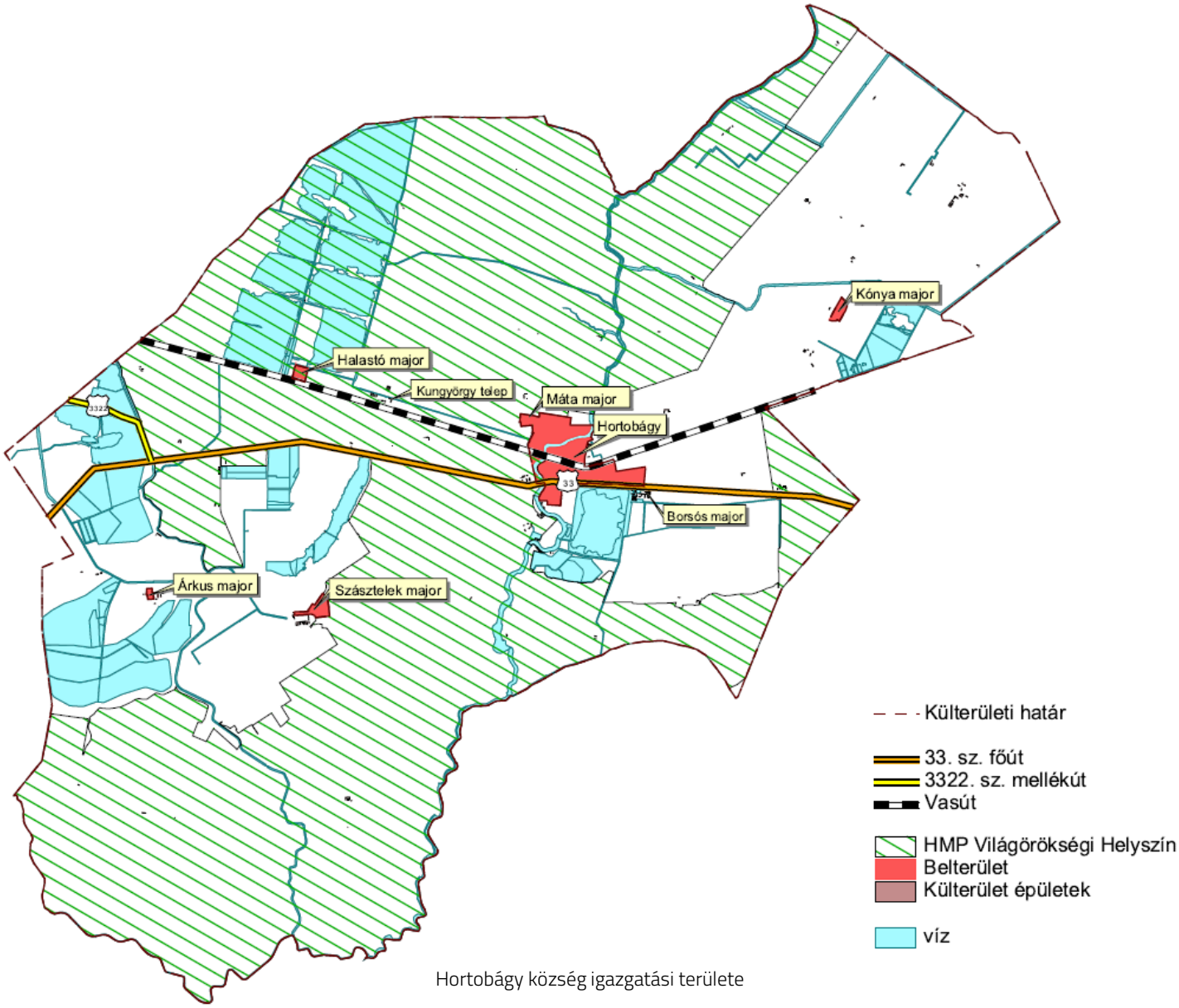
ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉS RÉSZEK

Eltérő karakterű településrészek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és település-karakter bemutatásával.

Hortobágy településen az eltérő karakterű településrészek, a település méretéhez képest, viszonylag nagyobb számban kerültek lehatárolásra. Ennek oka a „Hortobágyi nemzeti Park - a Puszta" Világörökségi Helyszín, mely a település közigazgatási területét jelentős mértékben érinti, belterületét is több oldalról határolja, illetve belterületének egy része is bele tartozik.

Az elkészült, de még nem jóváhagyott Világörökségi kezelési terv a Világörökségi Helyszín (VH) területére a környezetbe, tájba illesztésre vonatkozó előírásokat dolgozott ki, a kiemelkedő egyetemes értékek megőrzése érdekében.

A VH területéhez csatlakozó, illetve annak tervezett védőövezetén belüli területekre, a kezelési terv ajánlásokat fogalmaz meg, melyeket a település számára ajánlott saját településképi rendeletébe beépíteni.

Hortobágy község igazgatási területe

1/A: TURISZTIKAI ÉS KERESKEDELMI KÖZPONT

Hortobágy településen két, egymáshoz közel elhelyezkedő központ (településközpont / Oktatási- és intézmény központ) alakult ki, melyet a településszerkezeti terv, a közöttük elhelyezkedő főút melletti lakóingatlanok sorával egy egységként jelöl. A két rész funkciójában és ezzel összefüggésben településképi arculatában is egymástól jelentősen eltér, emiatt külön kerülnek bemutatásra.

A településközpont a település turisztikailag kiemelt része. A műemléki védettségű Hortobágyi Csárda, a mellette (bár nem a településközpont területéhez sorolt) ugyancsak műemléki védettségű Kilenclyukú kőhíd és szekérállás a Hídi vásár területe. A központban épült új templom és az árusoknak is helyet adó üzletsor épülete, a turisztikai fogadóközpont mind olyan mai létesítésű épületek, melyeknél alapvető elvárás volt a műemléki környezet, a világörökségi helyszín értékeihez történő igazodás.

A területtel kapcsolatos településképi elvárásokat hasonló szigorúsággal szükséges majd meghatározni. A Világörökségi helyszín a településközpont nyugati, belterületi részére is kiterjed, magába foglalva a kőhídon kívül a csárda teljes ingatlanát is.

A 33 sz. főút választja el a településközpontot (az intézményekkel beépített részt) és a rendezvények, turisztikai létesítmények számára helyet adó, csak ritkábban beépített területet, melyet a településképi arculati kézikönyv a különleges területek közé sorol az eltérő karakterű településrészek sorában.

Településközpont a csárdával és az új templommal.

1/B: OKTATÁSI- ÉS IGAZGATÁSI KÖZPONT

A Településközpont különálló része, a turisztikai központnál valamivel keletebbre, a József Attila és Rózsa Sándor utcák között elhelyezkedő, igazgatási-oktatási központ. A településen egyedül itt találhatóak emeletes épületek.

A fsz+1 és fsz+2 emeletes épületek nagy parkosított terület körül helyezkednek el, szabadonállóan, ingatlan körülhatároló kerítések nélkül, kivéve az általános iskola áttört egyszerű kerítését.

(Balról jobbra:) kollégium, általános iskola, polgármesteri hivatal

2: EREDETI, SAJÁTSÁGOS TELEPÍTÉSŰ LAKÓTERÜLETEK

Hortobágy település tervezett lakóterületének sajátossága, hogy az ingatlanokat két utca határolja. A lakóházak bejárata felöl egy keskenyebb, csupán gyalogos közlekedésre szolgáló lakóutca, /zöld színnel jelölve/ míg a kertek végében egy szélesebb, gazdasági utca. /a térképen sárga színnel jelölve./

A beépítés nyugodt, otthonos hangulatához, az egyforma tömegű és tetőidomú, fehérfalú, egyszerű homlokzatú épületek „katonás" rendje is hozzájárul. A településközpont szomszédságában utcával párhuzamos tetőgerinccel, attól távolabb, utcára merőleges tetőgerinccel épültek a házak.

Lakóutca

Gazdasági út, a melléképületekkel

Lakóutca (gyalogos és kerékpáros közlekedés)

A tervezett település jellegzetes, egyedi szerkezete.

Jellegzetes utcakép

3: KÉSŐBB MEGVALÓSULT LAKÓTERÜLETEK

A belterület keleti és északkeleti részei a későbbi igények kielégítésére megvalósított lakóterületek, ahol szakítottak az eredeti telepítési renddel, vagyis a telkek kétfajta (különválasztott lakó- és gazdasági) utcával történő szervezésével. Itt hagyományos lakóutcák alakultak ki. Az épületek tömege, fedélidomainak kialakítása, a házak színezése sok helyen igazodik a hagyományokhoz, de az új igényekből kielégítése miatt több esetben és módon eltérnek attól. Ezek egy része illeszkedik a hagyományos utcaképhez, más része azonban zavarólag hat. (Pl. álló tetőablakok, oromfalban létesült erkélyek, kivéve egyes kivételesen jól megválasztott megoldást.)

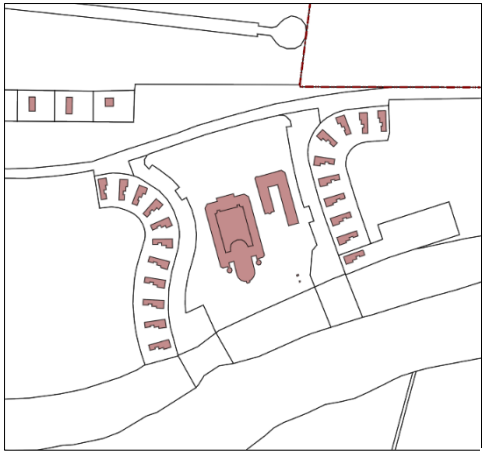

4: ÜDÜLŐ TERÜLETEK

Hortobágy- Máta településen valósult meg az üdülőfalu. A Hortus Naturae Hotels hortobágyi szállodája 1992–ben nyitotta meg kapuit a Hortobágyi Nemzeti Park szívében.
A hortobágyi hotelben 54 db kétágyas szoba, 4 db lakosztály és 20 db ház áll a vendégek rendelkezésére. A házak félkörívben veszik körül a hortobágyi hotel főépületét, minden ház kétszintes, szintenként 1–1 apartmannal. A hotel apartmanjai egymástól lezárhatóak, külön bejárattal rendelkeznek, de egy társaság esetén össze is nyithatóak, teljes alapterületük 180 négyzetméter.
Az épületeket Gere Mihály építész tervezte. 1990 után valósultak meg. (Ablakai az akkori „divatot" képviselik. Az úgynevezett szerves építészet hatása.)

Részletek a lovasfaluból. (Fent a szálloda, lent az egyik apartman épülete a falu belső területe felől.)

Részletek a lovasfaluból. (Fent a szálloda, lent az apartmanok)

5: KÜLÖNLEGES TERÜLETEK

Mátai Ménes különleges területe:

A puszta jelképének számító, 300 éves múltra visszatekintő, Európa tradicionális ménesei közé tartozó ménes jelenleg nemzetközi hírű lótenyésztő- és idegenforgalmi központként működik. Népszerű programokkal, pusztakocsikázással, tereplovaglással, zenés lovas parádéval várja a vendégeket. A látogatók természetes környezetükben megtekinthetik a tájra jellemző őshonos állatokat (nóniusz ménes, magyar szürke, rackanyáj, mangalica) és a pásztorhagyományokat.

Mátai istálló épületek.

<u>Idegenforgalmi hasznosítású különleges terület:</u>
Vásár- és rendezvénytér /1/, szabadtéri színpad /2/, madárkórház /3/, kemping /4/, tervezett strandfürdő /5/ területe.
Egy spontán kialakult településrész, ahol az idegenforgalmat és turizmust kiszolgáló létesítmények a Világörökségi Helyszín közvetlen szomszédságában, egyedi elvárásoknak eleget téve kerültek megtervezésre és elhelyezésre.

Egyértelmű elvárás a Világörökségi helyszín építészeti hagyományaihoz való igazodás, a parkosított területek egybefüggő átláthatóságának megtartása, a VH szomszédságából adódó elvárások messzemenő figyelembe vétele.

Madárkórház és környezete a víziszínpaddal.

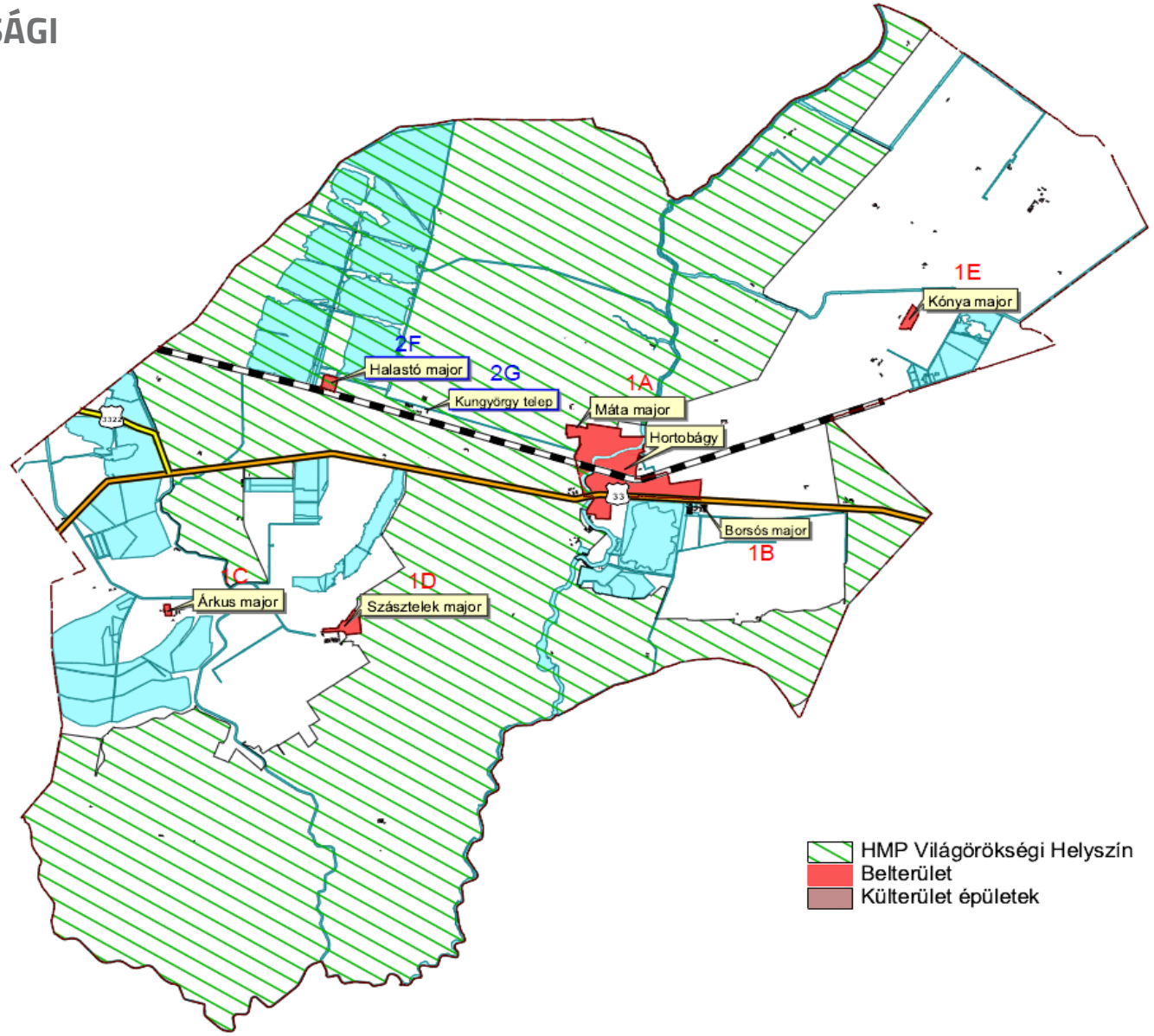

Fent: Pusztai vendégház, Puszta kemping.

Lent: Hídi vásár, táncos bemutató a szabadtéri színpadon. /Fotó: HNP fotó tár/

6/1: LAKÓ ÉS GAZDASÁGI TERÜLETEK KÜLTERÜLETEN, VH-N KÍVÜL

6/1A: MÁTA

A belterület északi szélén található településrész a központtól 3 km távolságra helyezkedik el. Lakónépessége 105 fő. A korábban önálló major, a Mátai ménes gazdasági létesítményeiből és a mellette kiépített, egyutcás, néhány tucat ingatlan által alkotott, lakóterületből állt.

Ma a belterület részét képezi, de a település egybefüggően beépített részétől a Hortobágy folyó és az azt kísérő legelőterületek választják el.
A bevezető út Keleti oldalán helyezkedik el a település temetője. Kicsit északabbra a Fecskeház Erdei Iskola közösségi épülete, udvarán csillagvizsgálóval.
A lakóterület északnyugati szélén Máta jellegzetes tégladíszítésű gazdasági épületei is megtalálhatóak, de a lakóházak között is van hasonlóan díszített szép épület.

Fecskeház Erdei Iskola

Temetőkert bejárata

Mátai istálló épület és lakóház, a jellegzetes tégla díszítéssel.

6/1B: BORSÓS

A belterület délkeleti szomszédságában, a főút településsel átellenes oldalán elhelyezkedő major. A major nyugati oldalán kialakított lakóterületet a főútról önálló bejárón keresztül közelíthető meg. Lakónépessége 87 fő.

A major mellett kialakított, eredetileg szolgálati lakások, egy időben megépített ikerházakból állnak. Utcával párhuzamos tetőgerincű, kis kontyolással kialakított, előkertes lakóépületek.

A major gazdasági része a keleti oldalon helyezkedik el, a főút felől önálló gazdasági úton közelíthető meg.

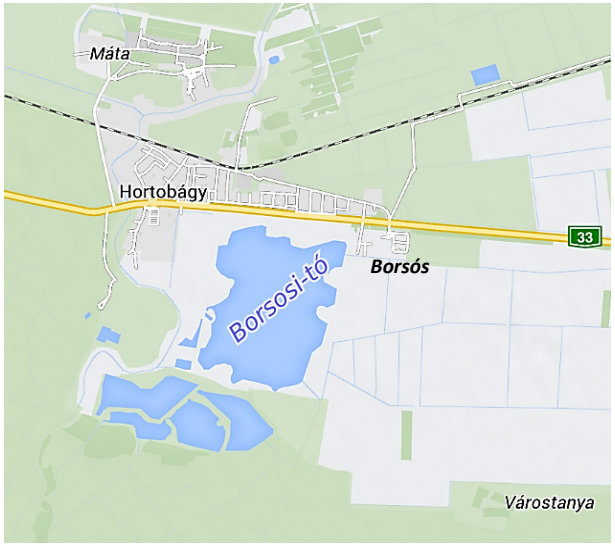

Ikerházak a Bojtár utcán.

Borsósi képek

Térképek Borsós majorról /Forrás: Google/

6/1C: ÁRKUS MAJOR

Aki a 33-as út felőli aszfaltozott, keskeny, kátyúkkal szabdalt bekötőúton érkezik Árkusra, először a Rákosi-rendszer legsötétebb időszakában működő kényszermunkatábor fogdájával találja szembe magát. Az épület lakatlan, a száraz gaz az omladozó kerítés fölé magasodik. A mellette álló ház is üres. Odább azonban rendezett portákat látni. Látszik, hogy nem új építésűek, de arra is odafigyelnek, hogy kívülről is rendben legyenek, így a falak tiszták, fehérek.

Az árkusi házak egykor az állami gazdasághoz tartoztak, majd a szolgálati lakásokból kiöregedők elköltöztek a környező településekre. Áll még a magtár, amit az egykori kitelepítettek emeltek, ma azonban már üres. Falán emléktáblát állítottak a kitelepítettek, akik rendszeresen visszajárnak.

Árkusi képek

Térképek Árkus majorról /Forrás: Google/

6/1D: SZÁSZTELEK MAJOR

Hortobágy központjától való távolsága 12 km. Lakónépessége 212 fő. Jellegét tekintve mezőgazdasági jellegű (készenléti, szolgálati) lakótelep, illetve lakóhely, mezőgazdasági jellegű tanyák.
A világörökségi helyszín közvetlen szomszédságában elhelyezkedő településrész egységes, egyszerű megjelenésű lakóépületei néhány utca mentén sorakoznak.
A településképet a fehér színű, cserépfedésű, utcára merőleges tetőgerincű, oromfalas, oldalhatáron álló épületek jellemzik.
A majorság nyugati és déli oldalán helyezkednek el a mezőgazdasági üzemi épületek (állattartó épületek, terménytárolók.)
A településrész északi szomszédságában található a Hortobágyi Halgazdaság Zrt. Ivadéknevelő- tóegysége, gyönyörű természeti környezetben.

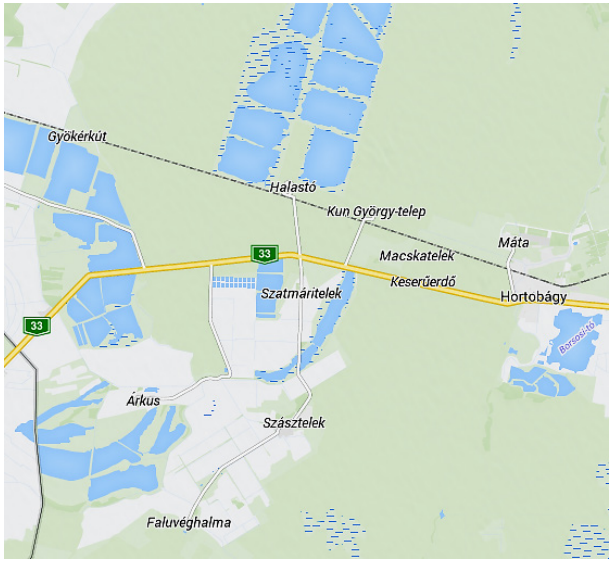

Szásztelek képei (Fent: gazdasági épületek, Lent: Halgazdaság)

Térképek Szásztelek majorról /Forrás: Google/

6/1E: KÓNYA MAJOR

Kónyát Hortobágy község keleti széle felől, a 33-as útból nyíló földúton is meg lehet közelíteni. A településközponttól való távolsága 11 km. Lakónépessége 43 fő.

A Kónyai Állami Gazdaság juhászatának és egyben központjának területe volt egykor. A gazdaság később betagolódott a Borsósi Állami Gazdaságba (a hortobágyi központba), annak egyik üzemegységeként működött. A juhászat és környéke: a Kónya tanya kisajátítása előtt a Semsey család balmazújvárosi birtokainak részeként, jól kiépített és felszerelt juhászat volt, 200 méternyire a Hortobágy és Balmazújváros közé eső vasútvonal kónyai megállójához (bakterházához).

A Kónya major a 1950-es években létrehozott kényszermunkatáborainak egyike volt. Az első deportált-szállítmány 1950 júniusában a tanyát átszelő út bal oldalán, Kónya messziről feltűnő, jellegadó épületében, a juhhodályban kapott helyet. A feltöltődés 1952 folyamán lassuló ütemben a tábor felszámolásáig folytatódott. 1953 nyarára a táborlakók száma 550 fő körül alakult.
A világörökségi helyszínen kívül, de gyönyörű természeti környezetben található a majorság, a mezőgazdasági épületek és az egyszerű, de azonos megjelenésű lakóépületek, melyek egy utca mentén sorakoznak.

Fent: Kónyai kényszermunkatábor emlékoszlopa, Lent: Vihar Kónya felett /Forrás: Google/

Térképek Borsós majorról /Forrás: Google/

6/2: LAKÓ ÉS GAZDASÁGI TERÜLETEK KÜLTERÜLETEN, VH-N BELÜL

6/2F: HALASTÓ MAJOR

A településközponttól való távolsága 8 km. Lakónépessége 88 fő. A világörökségi helyszínen található településrész alapvetően két részből áll. Egyik része a századfordulón épült egykori kastélyépület (2012. óta felújított szálloda) és környezetében elhelyezkedő lakóépületek, mezőgazdasági épületek együttese a major délnyugati szélén lévő vasútállomás magtárépülettel.

Másik része a halastavak déli szélén kialakított idegenforgalmi fogadóhely, kisvasút állomással, ahol a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság a Hortobágy-halastavi tanösvényt, majd 2006-ban a terület ökoturisztikai célú bemutatását szolgáló kisvasútat hozott létre.

Fent: Egykori kastély épület, ma vendégház

Lent: lakóházak Halastó majorban

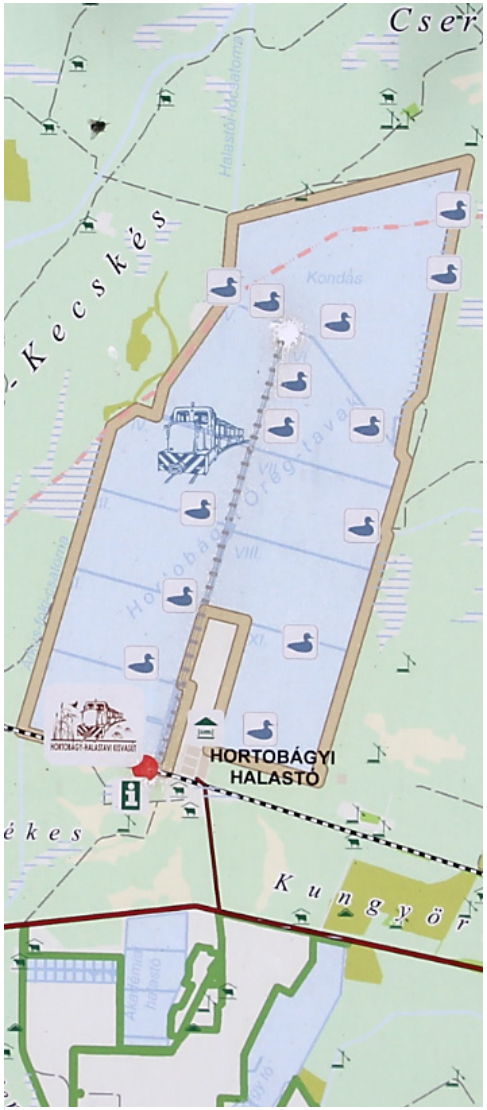

Fent: Magtárépület - Lent: Halastavi látogatóközpont

Térképek Borsós majorról /Forrás: Google/

Hortobágyi halastó térképe /Forrás: Google/

Hortobágyi Halastó

Halastavi kisvasút állomás

A Tiszának a XIX. században történt szabályozása után az Alföld tekintélyes részén, így a Hortobágyon is a vizes élőhelyek a csapadékvizen kívüli természetes vízutánpótlásukat elvesztették. A folyószabályozásnak számos negatív következménye jelentkezett a mezőgazdaságban is, így egy újabb program keretében néhány évtizeddel később az Alföldön jelentős halastó-, rizstelep- és öntözött gyeprendszer kiépítését kezdték meg. Ekkor létesítettek halastavakat a Hortobágyon mintegy 6000 hektáron, melyek közül a Hortobágyi-halastó (más néven Öreg-tavak) kialakítása már az első világháborúban megkezdődött, kb. 2000 hektáros területen. A tórendszer kiépítése az 1970-es évek elején fejeződött be.

Később a Hortobágyi-halastó a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság kezelésébe került, és ettől az időszaktól kezdve számíthatjuk az extenzív, természetkímélő halászat kezdetét.

Halastavi kisvasút és gyalogos híd /Forrás: Google/

6/2G: KUNGYÖRGY TELEP

Egykoron Debrecen város törzsménesének adott helyet.
A település központjától 6 km távolságra helyezkedik el, lakónépessége 4 fő.
A világörökségi helyszínen helyezkedik el, így az épületek, építmények elhelyezésére, megjelenésére szigorú előírások vonatkoznak.
A telep egyes épületei és a jellegzetes víztorony is hozzájuk méltó felújításon estek át. A víztorony „büszkén" magasodik a puszták felé.

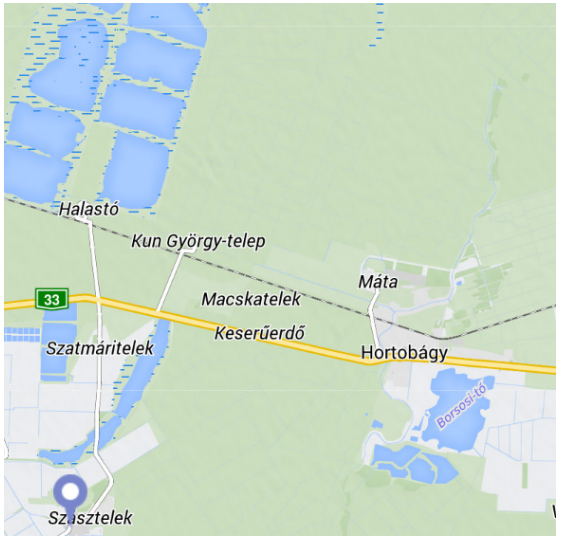

Kungyörgyi víztorony és istálló épületek

Kungyörgy térképek /Forrás: Google/

7/a: BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK A VILÁGÖRÖKSÉGI HELYSZÍNEN KÍVÜL

Hortobágy község külterületének csak mintegy 20%-a nem tartozik a VH területéhez, de e területek is részét képezik a VH körül tervezett védőövezetnek.

E védőövezet különféle akadályok miatt jogszabályilag még nem lehatárolt, így a kormány által még nem jóváhagyott Világörökségi Kezelési terv tájképi illeszkedésére, építmények telepítésére, építészeti megjelenésére vonatkozó ajánlásai csak szakmai javaslatoknak tekinthetők. Ettől függetlenül ajánlott a beépítésre nem szánt területekre vonatkozó ajánlásokat megfogadni, és a készülő településképi rendeletbe beépíteni. Különösen fontos ez a VH területéhez közvetlenül csatlakozó területek esetében.

Szásztelki állattartó telep és halastó

Méh kaptárok a belterület nyugati széle melletti területeken.

7/b: BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK A VILÁGÖRÖKSÉGI HELYSZÍNEN

Hortobágy község külterületének meghatározó része, mintegy 80%-a a „Hortobágyi Nemzeti Park - a Puszta" Világörökségi Helyszín (VH) részét képezi.

A Világörökségi kezelési terv kormányrendeletként történő elfogadására még nem került sor, de ezt követően a tájképi illeszkedésre, az építmények megjelenésére, az alkalmazható anyagokra és színekre vonatkozóan kötelező rendelkezések kerülnek bevezetésre. A településképi rendelet jóváhagyására a KET rendelet megjelenése előtt kerül sor, így kiemelten fontos, hogy a Településképi rendeletbe addig is beépüljenek a KET tervezett előírásai. A Településképi arculati kézikönyv e témában kidolgozott ajánlásai:

- A tájkép, a kiemelkedő egyedi látványminőség megőrzése
- A kedvező térarányok kialakítása, a nyíltság, a töretlen látóhatár megőrzése, a zavaró tájelemek felszámolása
- A műemléki értékek megőrzését, fenntartását, állapotuk javítását célzó korlátozások.

A Hortobágyi Puszta /Forrás: HNP fotó tár/

Hortobágy Máta háttérben a gulya

/Forrás: HNP fotó tár- Lisztes László/

Téli tájkép, Kutak és ludak a Hortobágyon /Forrás: HNP fotó tár- Dr. Kovács Gábor/

Szikes pusztai táj a Hortobágyon

/Forrás: HNP fotó tár- Dr. Kovács Gábor/

Padkás sziget hóolvadáskor a Hortobágyon /Forrás: HNP fotó tár- Dr. Kovács Gábor/

Száraz szikes puszta a Hortobágyon

/Forrás: HNP fotó tár- Dr. Kovács Gábor/

Kilátótorony a lecsapolt Hortobágyi- halastó gátján /Forrás: HNP fotó tár- Dr. Kovács Gábor/

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások

Egy település arculata, sajátos értékeinek megőrzése, egységes képének megóvása- vagy megteremtése, az otthonosság érzésén túl, a helyi közösségek összetartó erejét is növeli.

E fejezetben a településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások találhatók. A szép fogalma ugyan relatív, mégis meghatározható a közösség által általánosan elfogadott esztétikai szint, ami a települési környezet általánosan elfogadott, jellemző értékeihez való igazodást tekinti mércének.

Ha külföldön járunk, és szívünkhöz közelinek érzünk egy települést, a maga egységes megjelenésével, hangulatával, hiába építünk az ott látottal azonos (pl. mediterrán, vagy alpesi) házat a saját településünkön, nem éled fel az ott tapasztalt otthonosság érzése. Ezt úgy érhetjük el, ha saját települési környezetünk értékeihez, hagyományaihoz illeszkedő házat- otthont építünk.

A település egyes (általában történeti) részei rendelkeznek ezekkel az értékekkel, de ha nincsenek ilyenek, nekünk (a közösségnek) kell azokat megteremteni.

Az építészeti útmutató az egyes, jellegzetes településrészek arculatához való illeszkedésben kíván segítségül szolgálni, bemutatva a településképbe illeszkedő sajátosságokat, és azokat is, melyek a környezettől való bántó eltérést jelentenek és ezért nem ajánlottak.

1.TELEPÜLÉSKÖZPONT

1/A: Turisztikai és kereskedelmi központ

1/B: Oktatási és Igazgatási központ

/ajánlások/

Hortobágy község központja alapvetően két eltérő karakterű, településképében eltérő sajátosságokat hordozó, területrészre bontható. A műemléki védettségű csárda és kocsiszín műemléki környezetében és annak közvetlen szomszédságában kialakított turisztikai és kereskedelmi központra és az ettől kicsit keletebbre létesült, modernebb megjelenésű, fsz+ 1- 2 emeletes épületekből álló, igazgatási központra.

TELEPÍTÉS:
A/
Szabadonálló, előkertes beépítési mód jellemzi az igazgatási központot ahol az épületeket parkosított környezet veszi körül.

B/ Többségében szabadonálló beépítési mód jellemzi a turisztika és kereskedelmi központot is, de részben kivételt jelent a Petőfi tértől nyugatra elhelyezkedő területrész, ahol oldalhatáron álló beépítési mód is előfordul.
A településközpontban egyedül a zártsorú beépítés nem illeszkedik a kialakult településképhez. Meghatározó településképi jellegzetesség, hogy az épületek előtt vagy nem készült kerítés, vagy ha készült, akkor teljes egészében átlátható, esetleg jelzésszerű. Az épületek parkosított környezetben való megjelenése jellemzi a központ e részét.

Templom, bevásárló udvarház és a csárda

MAGASSÁG ÉS TETŐFORMA, TETŐHAJLÁSSZÖG, ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNEK

A/ turisztikai és kereskedelmi központ

Épületei földszintesek, egyszerű nyeregtetővel készültek. Kivételt csak az olyan a speciális funkciójú épületek képeznek ez alól, mint a templom, vagy a műemléki védettségű körszín, vagy a kis kontyolású nyeregtetővel fedett műemléki védettségű szekérállás.

Épületei fehér színű vakolt- festett homlokzattal készültek, tetőfedésük natúr (sárgásvörös színű) cserépfedés. (speciális esetekben nádfedés is illeszkedik a településképi hagyományokhoz. A nyílászárók fából készültek a natúr színtől a barnáig terjedő színtónusokban. A homlokzatokon e színek és anyagok alkalmazása ajánlott. A homlokzat részbeli díszítéséhez és lábazat burkolásához a natúr téglaburkolat alkalmazása is illeszkedik a településképhez.

KERÍTÉSEK:

A turisztikai és kereskedelmi központban csak az egyszerű, legfeljebb 1 méter magasságú, ritka- vízszintes dekákból és fa oszlopokból készült, natúr- vagy barna színű kerítés illeszkedik a településképhez, vagy ha nem készül kerítés.

Álló tetőtéri ablakok alkalmazása idegen a hagyományoktól.

MAGASSÁG ÉS TETŐFORMA, TETŐHAJLÁSSZÖG, ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNEK

B/ oktatási és igazgatási központ

Épületei fsz+1 illetve fsz+2 emelet magasak. Az egyszerű nyeregtető illeszkedik legjobban a településképbe. Ajánlott a 35- 45 fok közötti hajlásszögű tetőidomok alkalmazása.

Az ajánlott, homlokzaton alkalmazandó színek és anyagok megegyeznek a turisztikai és kereskedelmi központban ajánlottal.

Álló tetőtéri ablakok nincsenek, ezek alkalmazása idegen a hagyományoktól.
Az általános iskola épülete lapos tetős, és ez a megoldás ugyancsak idegen a településképtől.
Az iskola típusterv adaptálása, felújításnál ajánlott magastető utólagos ráépítése.

KERÍTÉSEK:

Az intézmények telkének kerítéssel történő lehatárolása, az oktatási létesítmény kivételével nem ajánlott. Utóbbi esetben az áttört, egyszerű fémpálcás kerítés, téglalábazattal és tégla oszlopokkal az ajánlott kerítésforma.

Kollégium, irodaépület, iskola (Kár, hogy lapostetős.)

2:
EREDETI, SAJÁTSÁGOS TELEPÍTÉSŰ LAKÓTERÜLETEK
/ajánlások/

TELEPÍTÉS:

1966 évben, az Elnöki Tanács rendelete értelmében a Kilenc-lyukú fejlődő hídnál fekvő Hortobágy major, *Borsós*, Kónya, Halastó, Máta, Kungyörgy, Szásztelek és Árkus majorokkal községgé egyesült. Az 50 400 holdnyi terület központja Hortobágy lett és az új falu is ezt a nevet kapta.

Kimért négyszöghálós utcáival és uniformizált házaival a telepített faluk jellegzetességeit viseli magán. Sajátságos telepítését az jelenti, hogy minden telek két utcával határolt. Az egyik utca a lakóházak felőli előkertek között található, csak gyalogos forgalomra szánva. A másik utca a telekvégek (hátsókertek) között húzódik, innen közelíthetők meg a gazdasági kertek. Ez az utca gépjármű közrekedésre alkalmasan van kiépítve.

Oldalhatáron álló, előkertes beépítés a jellemző, a hátsó kertek felőli utcavonalra a melléképületek kiépítése is hozzátartozik a jellemző településképhez.

Az oldalhatárra történő építés ténylegesen a telekhatárra történő épületelhelyezést jelenti.

A kialakultnál nagyobb előkerttel történő épületelhelyezés, vagy a lakóépület utcavonalra történő kihelyezése idegen a jellegzetes utcaképtől. Az épületek utcaképben való megjelenését tekintve, a településközpont melletti utcák beépítése különbözik, itt szintén előkertes beépítés található, de az épületek utcával párhuzamos tetőgerinccel épültek, máshol utcára merőleges a tetőgerinc.

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNEK

Kizárólag a fehér színű homlokzat (falfelület és oromfal) jellemzi az utcaképet, így ajánlott az új épületeket is megépíteni, illetve a régieket felújítani. A lakóépületek tetőfedésére egyöntetűen a téglavörös tetőcserép ajánlott. A kerítésmezők anyaga fa, lábazata előregyártott betonelem, műkő, vagy helyszíni beton.

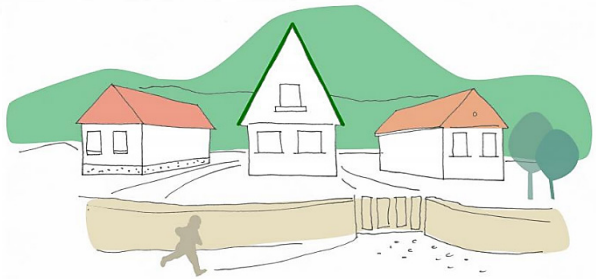

A lila színnel ábrázolt, nem javasolt épülettelepítések, csak szemléltetésül szolgálnak, a valóságban ezek az épületek is a településképnek megfelelően vannak telepítve!

MAGASSÁG ÉS TETŐFORMA, TETŐHAJLÁSSZÖG, OROMFALAK KIALAKÍTÁSA

A) <u>Utcára merőleges tetőgerincű oromfalas építészeti kialakítás.</u>

A földszintes, azonos homlokzatmagasságú, nyeregtetős, oromfalas, egyszerű megjelenésű épületek sora jellemzi a településképet.

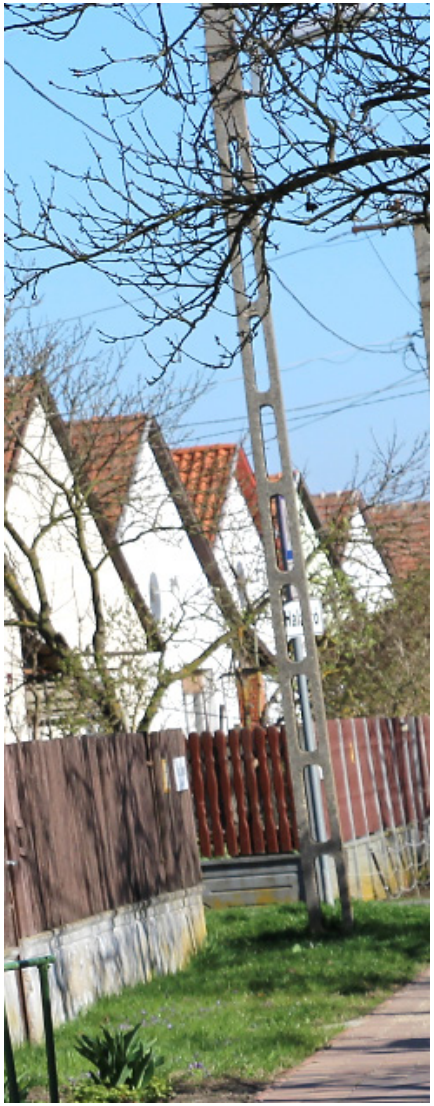
A lapostetős, kontyolt, vagy részben kontyolt, erősen díszített, összetett tetőidomú épület idegen a településképben.

Az alpesi- meredek tető és a mediterrán kis hajlású tető ugyancsak idegen a település képétől. Ajánlott a hagyományos utcaképre jellemző 40 fok körüli hajlásszögű tetőidomok alkalmazása.

A lakóépületek esetében ajánlott az utcára merőleges tetőgerinc alkalmazása, míg a gazdasági kertek végében kialakuló utcaképben az utcával párhuzamos tetőgerincű tároló és gazdasági épület is illeszkedik a településképbe.

A tetőtéri ablak, főként az álló tetőablak, idegen a településképtől.

Az épületek oromfala egyszerű, vakolt, fehér színű. Az oromfalban kialakított tetőtéri erkély idegen a hagyományos településképtől.

MAGASSÁG ÉS TETŐFORMA, TETŐHAJLÁSSZÖG, OROMFALAK KIALAKÍTÁSA

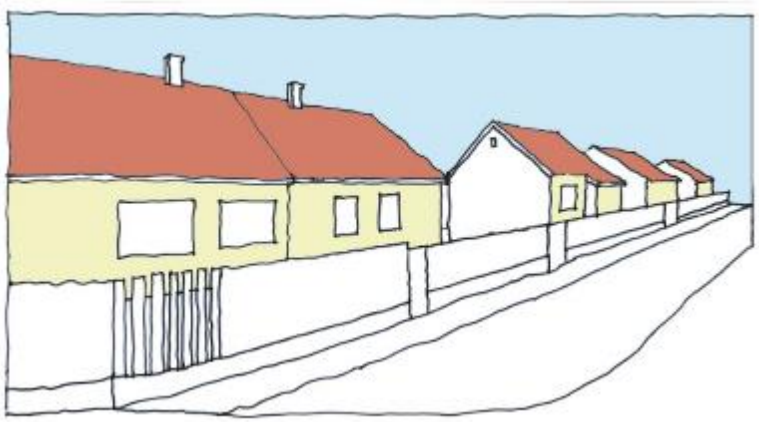
B) Utcával párhuzamos tetőgerincű, oromfalas építészeti kialakítás.

(Kossuth-, Hortobágyi-, József Attila utcák, Délibáb köz.)

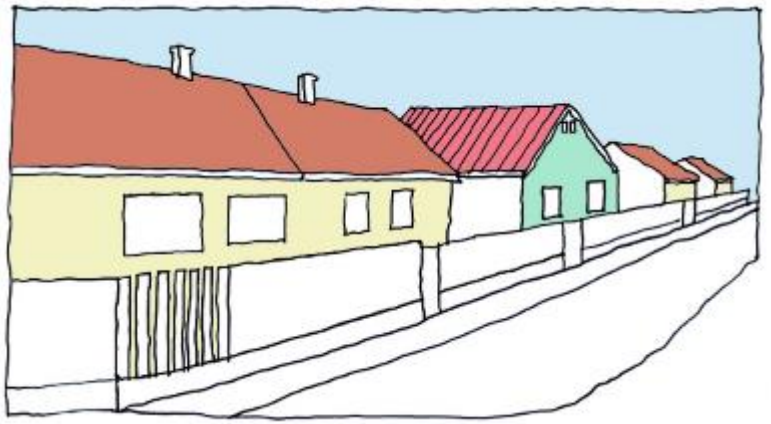
Az épületek utcaképben való megjelenését tekintve, a településközpont melletti utcák beépítése különbözik, itt szintén előkertes beépítés található, de az épületek utcával párhuzamos tetőgerinccel épültek.

A földszintes, azonos homlokzatmagasságú, nyeregtetős, utcával párhuzamos tetőgerincű, oromfalas, egyszerű megjelenésű épületek sora jellemzi a településképet.
A lapostetős, kontyolt, vagy részben kontyolt, erősen díszített, összetett tetőidomú épület idegen a településképben.
Az alpesi- meredek tető és a mediterrán kis hajlású tető ugyancsak idegen a település képétől. Ajánlott a hagyományos utcaképre jellemző 40 fok körüli hajlásszögű tetőidomok alkalmazása.
Az épületek esetében ajánlott az utcával párhuzamos tetőgerinc alkalmazása. A gazdasági kertek végében kialakuló utcaképben ugyancsak az utcával párhuzamos tetőgerincű tároló és gazdasági épület is illeszkedik a településképbe.
A tetőtéri ablak, főként az álló tetőablak, idegen a településképtől.

Az épületek oromfala egyszerű, vakolt, fehér színű. Az oromfalban kialakított tetőtéri erkély idegen a hagyományos településképtől.

Az eredeti telepítésű, sajátságos lakóterületek településközpont közvetlen közelében lévő utcáin, utcával párhozamos tetőgerincű épületek vannak. Ez alkotja, a kiegyensúlyozott utcaképet.

Az kiegyensúlyozott utcaképet megbontja, az oda nem illeszkedő, utcára merőleges tetőgerincű épület, az utcában kimagasló oromfal.

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNEK

A) A településközponton kívül eső lakóterületeken, ahol utcára merőleges tetőgerincű épületek találhatóak, kizárólag a fehér színű homlokzat (falfelület és oromfal) jellemzi az utcaképet, így ajánlott az új épületeket is megépíteni, illetve a régieket felújítani.

B) A településközpont két része, az igazgatási-oktatási és a Turisztikai- kereskedelmi központok között elhelyezkedő lakóterületeken, ahol utcával párhuzamos tetőgerincű épületek jellemzik az utcaképet, ugyan nem egyeduralkodó a fehér színű homlokzat, de „visszafogottság" egyszerűség a jellemző, így a fehér szín mellett a törtfehér, halvány – meleg színű – világos homlokzatfestés ajánlott.

A lakóépületek tetőfedésére egyöntetűen a téglavörös tetőcserép ajánlott. A kerítésmezők anyaga fa, lábazata előregyártott betonelem, műkő, vagy helyszíni beton.

A) Az kiegyensúlyozott, egységes utcaképet megbontják a hagyományostól eltérő anyagú és színű tetőfedések, a homlokzat színesre való festése.

B) Az kiegyensúlyozott, egységes utcaképet megbontják a hagyományostól eltérő anyagú és színű tetőfedések, a homlokzat hideg, vagy élénk színre való festése. A kerítés színében az élénk színek mellett, a vakítóan fehér színű kerítés is zavaró hatású az utcaképben.

KERÍTÉSEK:
A sajátos telepítésű lakóterületen nem csak a lakóépületek azonos rendje a jellemző, hanem a kerítéseké is. A lakóházak közötti gyalogos utak mentén, az út utcafronton létesülő kerítések azonos magasságúak. A kerítésmezők anyaga fa, lábazata előregyártott betonelem, műkő, vagy helyszíni beton.

A kerítés lábazati része natúr beton színű. A kerítés mezőket ajánlott fából készíteni, függőleges lécezéssel, a barna színárnyalataira mázolva, esetleg a szürkés-zöld szín is elfogadható még.

A kerítésmező kialakításánál a függőleges fémpálcás kialakítás abban az esetben illeszkedik a településképhez, ha jellege, színe a fa léckerítésekhez hasonló. A fehér, kék, piros és egyéb élénk színek alkalmazása nem ajánlott. A kerítés mezőket ajánlott oszlopokkal tagolni, ahol az oszlopok színe jellemzően (ahol ilyen van) a lábazatéval azonos.

A gazdasági utak mentén, ahol nem létesülnek az utcavonalon tároló épületek az egyszerűbb drótházós kerítésmező is elfogadható, illetve színesítik az utcaképet a megjelenő tároló épületek, górék.

A gyári sajtolásból kimaradt fémhulladék díszítésként való alkalmazása nem ajánlott. Alkalmazása idegen az utcaképtől.

Az utcaképben idegen hatást kelt az élénk színű lábazat, de a vakítóan fehér színű kerítésmező is.

3:
KÉSŐBB MEGVALÓSULT LAKÓTERÜLETEK
/ajánlások/

TELEPÍTÉS:

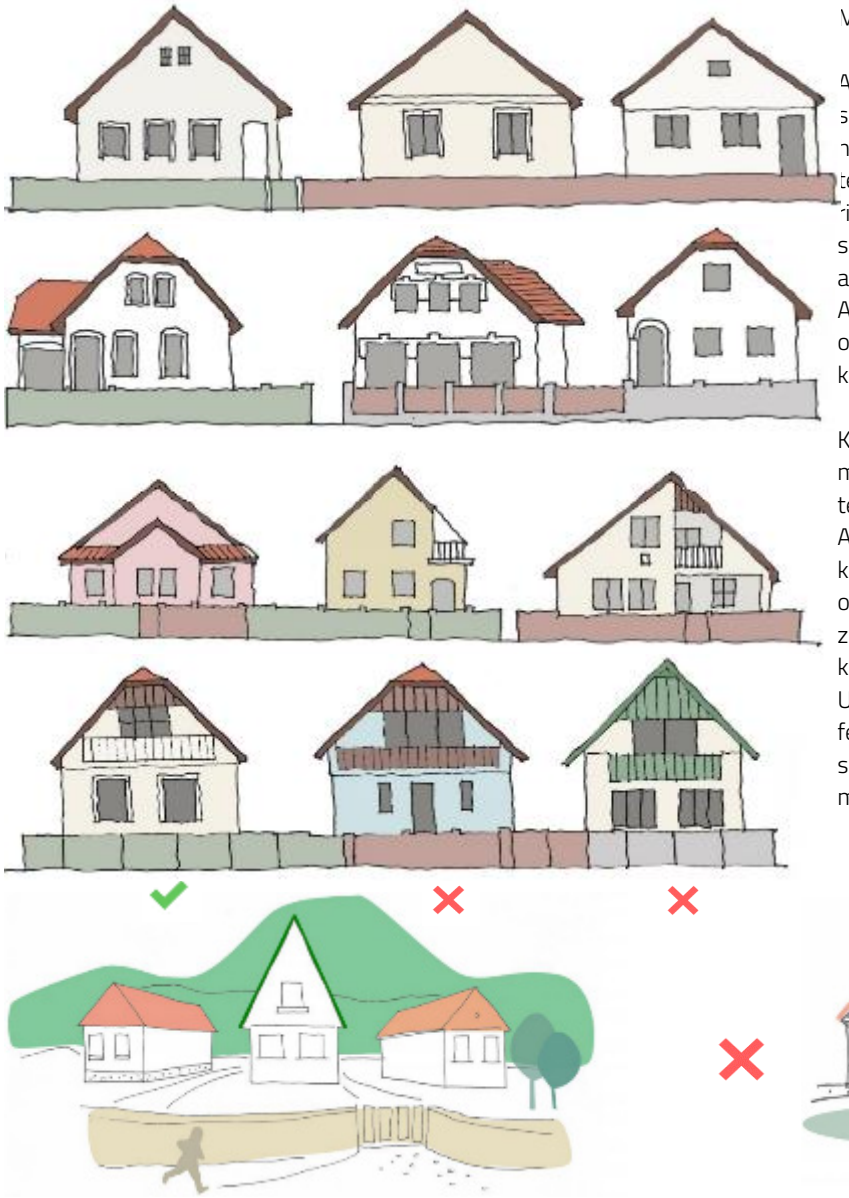
A később megvalósult falusias lakóterületek beépítésénél sajnos szakítottak a korábbi közlekedési rendszerrel, így hagyományos kiszolgáló utcák lettek kialakítva, a telekvégekhez is telekvégek csatlakoznak, tehát nincs kertvégi gazdasági út sem.

A beépítési mód azonban, itt is oldalhatáron álló, előkertes.

Az utcában jellemzően kialakult előkertnél kisebb, vagy nagyobb előkert kialakítása megbontja a rendezett utcaképet.

A lila színnel ábrázolt, nem javasolt épülettelepítések, csak szemléltetésül szolgálnak, a valóságban ezek az épületek is a településképnek megfelelően vannak telepítve!

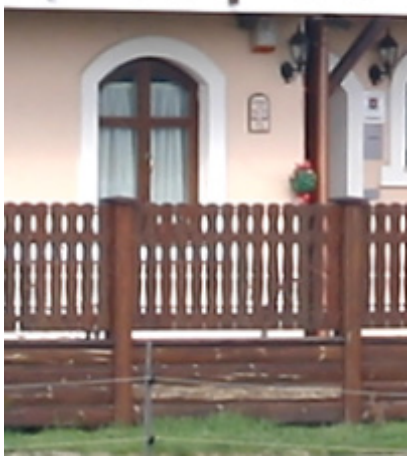
MAGASSÁG, TETŐFORMA, OROMFALAK

A később megvalósult lakóterületeken is csak a földszintes, közel azonos párkánymagasságú épületek elhelyezése ajánlott. Az utcaképbe az oromfalas épületek illeszkednek. Ajánlott az utcára merőleges tetőgerincű, egyszerű nyeregtetős épület, az oromfalon szimmetrikusan elhelyezett kisméretű ablakkal, vagy anélkül.
Ajánlott ugyanakkor, a tetőtér hasznosítása esetén, az oromfalon megjelenő ablakot (ablakokat) szimmetrikusan, megfelelő arányrendszerben elhelyezni.

Kifejezetten zavarja az utcaképet az oromfal aszimmetrikus kialakítása és a hagyományoktól eltérő díszítése is.
Az oromfalon lehetőség szerint kerülni kell az erkély kialakítását, bár találhatóak olyan épületek is, ahol az oromfal szimmetrikus kialakításával, a tetőn alkalmazott részleges kontyolással és deszkaburkolattal, sikerült harmonikus épület homlokzatot alakítani. Utóbbi esetben a környezetbe illő, egyszerű fehér (tört fehér) falfestés és a fa szerkezetek megfelelő barna színezése, és áttört, világos színű erkélykorlát alkalmazása ajánlott.

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNEK

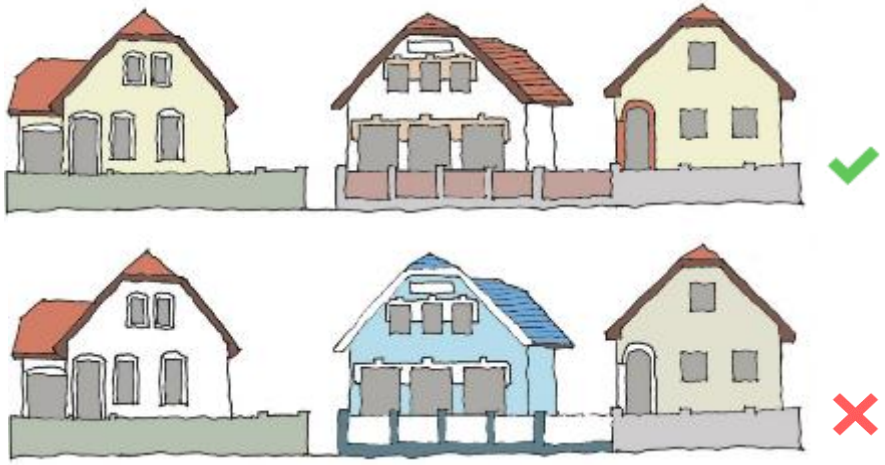
A később megvalósult lakóterületeken a sajátos telepítésű lakóterületekkel megegyezően csak földszintes épületek létesültek. Az anyaghasználat és az alkalmazott színek visszafogottak, de az egyeduralkodó fehér fal és sárgásvörös cserépfedés mellett, itt megjelennek a törtfehér, halványsárga színű homlokzatok, a sárgásvörös színű cserépfedés mellett a sötétszürke (antracit) cserépfedés is. Utóbbi színek alkalmazása főként a közösségi- kereskedelmi- szolgáltató- szállás helyszolgáltató- vendéglátó rendeltetések esetén javasolt csak.

Ezekben az esetekben általában nagyobb méretű ingatlanokról van szó, tehát nem az oldalhatáron állóegymás után sorakozó lakóépületek rendezett sorát szakítják meg.

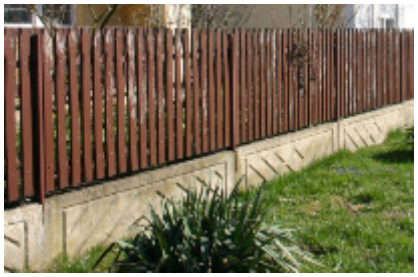
A fa szerkezetek, deszka burkolatok esetében a natúr színtől a sötétbarnáig, valamennyi barna- vöröses-barna, okker színtónusok alkalmazása elterjedt és illeszkedik a településképbe. A hideg színek (zöld, kék, lila) és az élénk színek alkalmazása idegen a településképtől. A natúr- téglavörös téglaburkolat, mint kiegészítő elem esetenként dísze lehet a homlokzatnak.

Az utcaképben idegen hatást keltenek fehér- sárga- vörös árnyalattól eltérő színű homloktok, a cserép színtől eltérő tetőfedések, különösen a zöld és kék színűek.
A kerítések barnás, vörösen, szürkészöld színe között nem csak az élénk színűek, hanem a „vakító” fehér színű is idegenül hat.

KERÍTÉSEK:

A később megvalósult lakóterületeken is jellemző az azonos magasságú utcai kerítések építése. E településrészen, a sajátos településrésztől eltérően, már megjelenik a falazott kerítéspillérek, a nyerstégla lábazat és kerítésoszlop is.

A kerítésmezők jellemzően fából készülnek, többnyire függőleges lécezéssel. Ettől függetlenül, a szélesebb, vízszintes deszkázat alkalmazásával is készíthető hagyományos és utcaképbe illő kerítés.

A kerítések lábazata nyers beton/ szürke színnel, vagy falazott/ nyerstégla felülettel.
Előfordul függőleges fémpálcás kerítésmező alkalmazása is, ami megfelelő kialakítással és színnel tud illeszkedni az utcaképbe.
A kerítésmezők hagyományosan a barna színárnyalataiban készülnek. A zöld szín alkalmazása abban az esetben tud az utcaképbe illeszkedni, ha szürkészöld színt alkalmaznak. Az élénk, vagy a barna- vörösbarna színárnyalataitól eltérő színek idegenül hatnak az utcaképben.

Az íves záródású, vagy túl díszített kerítésmezők, a hagyományokkal szakító formák alkalmazása a kerítés oszlopainál, kapuk formálásánál nem javasolt.

A hagyományostól eltérő alakzatú kerítéselemek és élénk színek alkalmazása zavaró hatású. A fehér színű kerítésmező is túl hangsúlyos eleme az utcaképnek.

Zavaró hatású, ha a hosszú kerítés, mezőkre való osztás, tagolás nélkül készül.

A gyári sajtolásból kimaradt fémhulladék díszítésként való alkalmazása nem ajánlott. Az ablakokat teljesen kitakaró, lábazat és osztás nélküli, teljesen tömör kerítés alkalmazása idegen az utcaképtől. nem javasolt a nád és a fémlemez ilyen jellegű alkalmazása sem.

4:
ÜDÜLŐ TERÜLETEK
/ajánlások/

Üdülőépület

TELEPÍTÉS:
Az üdülő területek, Hortobágy község belterülete és északi szomszédságában elhelyezkedő Máta major között került kijelölésre. Az üdülőterület középső, központi része valósult meg, a szálloda komplexummal, és az abban helyet kapó szolgáltatásokkal. A központi rész két oldalán az appartmannházas is megépültek, azonban az ettől távolabbi, következő ütemek megépítésére már nem került sor. Így az üdülőterület közel kétharmad része, még beépítetlen.
Amennyiben az üdülőterület továbbépítésére kerülne sor, a már megvalósult beépítési mód, építészeti formálás folytatása ajánlott.

MAGASSÁG ÉS TETŐFORMA
Az üdülő épületeket földszintes, magastetős módon javasolt építeni. amennyiben közösségi funkciót ellátó épület is létesülne, a földszint+ 1 emeletes, magastetős épület is megfelelhet a településképi elvárásoknak.

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNEK
A már megvalósult üdülőfalu épületeivel megegyezően, csak a helyben autentikus anyagok és színek ajánlhatók, az ezt követően megvalósuló épületek esetében is.
Sárgásvörös cserépfedés, fehér színű falfelületek, barna színű fa szerkezetek. Kiegészítő homlokzati és burkoló anyagként a nyes tégla is ajánlott. Tetőfedésre, bizonyos esetekben a nádfedés is ajánlott.

KERÍTÉSEK:
Az épületek között vagy ne épüljön kerítés, vagy fa kerítés készüljön, fa oszlopokkal, vízszintes, ritka osztású deszkakerítés mezőkkel.

Üdülő központ. Szálloda épülete

5: KÜLÖNLEGES TERÜLETEK /BELTERÜLETEN/

/ajánlások/Lovas falu, rendezvény és vásárterület, kemping, madárkórház/

TELEPÍTÉS:

Hortobágy község belterületén, és annak közelében olyan funkciójú területek is találhatók, melyeknek az általánostól eltérő, különleges elvárásoknak is eleget kell tenniük. (Mátai Ménes lovas falu, Madárkórház, vásártér, Szabadtéri színpad, Kemping, Vadaspark, (Tervezett strandfürdő.)

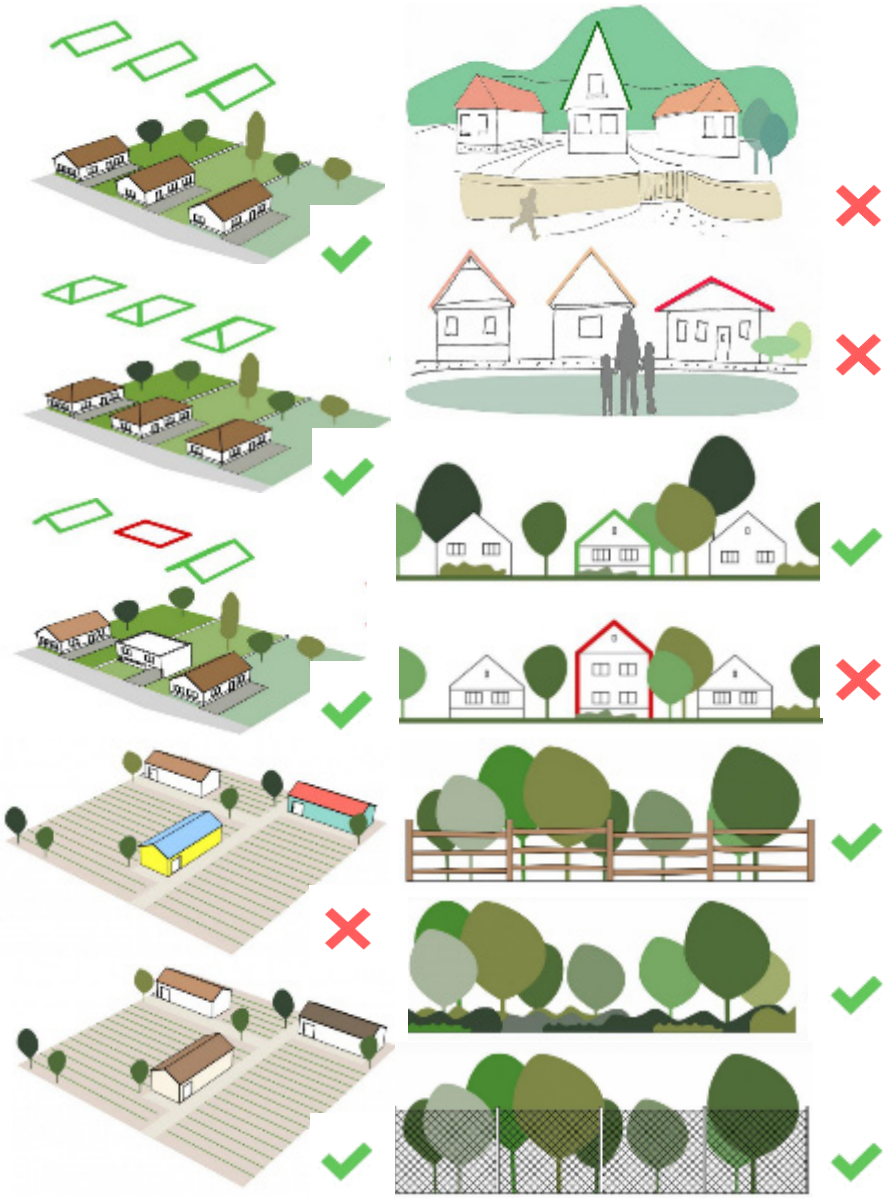
E területekkel kapcsolatos általános elvárás, hogy a csatlakozó világörökségi helyszín, tájképvédelmi, és autentikus építészeti elvárásainak egyaránt feleljenek meg, az itt elhelyezésre kerülő épületek, építmények. A területek sajátos és sokrétű rendeltetése miatt az építmények telken belüli elhelyezését a funkció és a településképi- tájképi követelményekhez lehet hozzáigazítani, így ajánlásként is e szempontok messzemenő figyelembe vétele fogalmazható meg.

MAGASSÁG ÉS TETŐFORMA:

A magastetős, földszintes épületek illeszkednek a településképbe. A hosszúkás alaprajzú épületeket nyeregtetővel ajánlott fedni, oromfalas kialakítással, vagy teljes- esetleg részleges kontyolással. Speciális alaprajzú (kör- vagy sokszög) épületek vagy épületrészek esetében a kúpos vagy sokszögű magastető kialakítása is illeszkedik a hagyományokhoz. A tető hajlásszögét 36-45 fok között ajánlott kialakítani.

KERÍTÉSEK:

Az épületek között vagy ne épüljön kerítés, vagy fa kerítés készüljön, fa oszlopokkal, vízszintes, ritka osztású deszkakerítés mezőkkel. Ha egy létesítmény funkciója miatt igényli a közterülettől való biztonságosabb lehatárolást, akkor lábazat nélküli, teljes átláthatóságot biztosító kerítést ajánlott építeni. (Pl. kemping, strandfürdő)

ANYAGHASZNÁLAT ÉS SZÍNEK:

Tekintettel arra, hogy e különleges területek a turisztikailag kiemelt fontosságú létesítményeknek adnak helyt, a Hortobágyi Nemzeti Park Világörökségi Helyszín építészeti és környezeti arculatához illeszkedő anyag és színhasználat egyértelmű elvárás. Elsősorban falazott szerkezetű, kizárólag hagyományos alapanyagú (tégla, vályogtégla), homlokzatképzés ajánlott. A homlokzatképzés fehér színű mész, mészalapanyagú homlokzatfesték vagy vékony vakolat (nemesvakolat) legyen. Nem ajánlott fém, műanyag, nem hagyományos alapanyagú falszerkezet, és ezen anyagok homlokzatképzésre történő alkalmazása sem ajánlott. Az épületek tetőfedő anyagaként a kerámia alapú cserép, vagy nád alkalmazása ajánlott. A tetőcseréppel történő fedésére az egyenes vagy íves vágású szalagcserép, továbbá a hódfarkú cserép ajánlott. A tetőhéjazat színéül a natúr agyag, a terrakotta, vörös vagy barna, szürkésbarna színek ajánlottak. Cserepek befoglaló mérete legfeljebb 25x45 cm legyen. A nyílászárókat fából, hagyományos szerkezettel és aránvokkal ajánlott készíteni.

A KÜLTERÜLET BEÉPÍTÉSRE SZÁNT TERÜLETEI 6/1:
LAKÓ, GAZDASÁGI ÉS KÜLÖNLEGES TERÜLETEK A VH-N KÍVÜL

/ajánlások/ Szásztelek-major, Árkus-major, Borsós-major, Kónya-major

Hortobágy település mintegy 5 évtizeddel ezelőtti létrehozásakor, igazgatási területének részei lettek, a felsorolt majorok, melyek egyrészt a gazdálkodás színterei, de egyben lakóhelyül is szolgálnak. A megfogalmazott településképi- tájképi ajánlások így a majorok építészeti formálására, alakítására és a lakóterületek- lakóutcák képének formálásáról is szólnak.

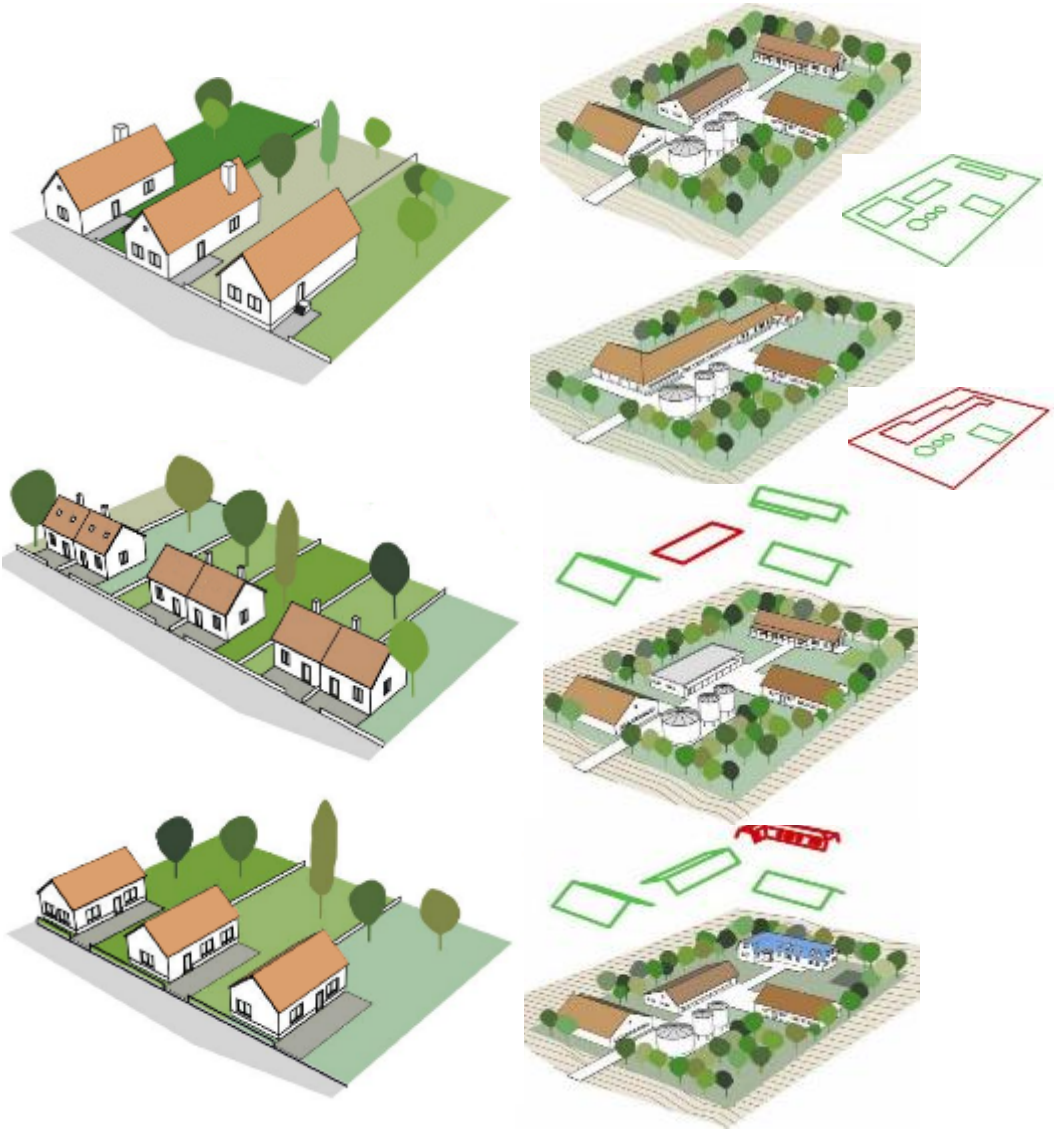
Az ajánlások egyaránt vonatkoznak mindegyik megnevezett majorra, mert építészeti hagyományaik azonos gyökerekből erednek.

A tájba illesztésre vonatkozó ajánlások két kategóriában kerültek megfogalmazásra, összhangban a HNP Világörökségi Kezelési terv ajánlásával.

- Tájképi illeszkedésre vonatkozó ajánlások, a HNP VH közvetlen (500 méternél közelebbi) környezetében. /A/: Szásztelek major
- Tájba illesztésre vonatkozó ajánlások, a Világörökségi Helyszíntől 500 méternél távolabb eső területeken. /B/: Árkus-major, Borsós-major, Kónya-major

Az épületek telepítésére, elhelyezésére vonatkozó ajánlások azonban mindkét esetben azonosak. A mezőgazdasági tevékenység építményeinek helyet adó major területén, szabadon álló, vagy majorszerűen csoportosított épületelhelyezés ajánlott. A majorok mellett kialakult lakóterületeken földszintes, oldalhatáron álló, előkertes beépítés a jellemző, és ajánlott.

A VH-n kívüli, de a VH KEÉ-re hatással lévő területekre (javasolt védőövezetre) vonatkozóan ajánlások:

/Szásztelek major/

a HNP VH közvetlen (500 méternél közelebbi) környezetében:

A világörökségi helyszínhez csatalakozó 500 méteres sávban a tájképi illeszkedés külön szakmai útmutatóban megfogalmazott jellemzőinek betartása is ajánlott. E területsávban a megengedett legnagyobb építménymagasság értékét a VH területén meghatározott 7,0 métert ne haladja meg. E területeken a technológiai építmények magassága is maradjon ezen értékhatáron belül. A védett legelőkre „néző" lakókertek hagyományos és igényes használatára, a melléképületek tájba illő kialakítására ajánlott kiemelt figyelmet fordítani.

- Szásztelek majorban a lakótelkeket néhány utca mentén osztották ki, de telepítését tekintve, jól elkülönülve, háromféle módon telepítve. A kialakult állapothoz igazodva, ajánlott a telepítési rend megőrzése, a következők szerint
  a) Oldalhatáron álló, nyeregtetős, oromfalas, utcára merőlege tetőgerincű, előkert nélküli lakóépület. Kerítések: Tömör lábazatú, oszlopokkal tagolt, átlátható fémpálcás, vagy dróthálós kerítésmezőkkel.
  b) Oldalhatáron álló, nyeregtetős, oromfalas, utcára merőlege tetőgerincű, előkertes lakóépület. Ajánlott kerítés: Tömör lábazatú, oszlopokkal tagolt, részlegesen átlátható deszka, vagy léckerítés mezőkkel. Vagy deszkakerítés vízszintes széles deszkázattal, részleges átláthatósággal, fa oszlopokkal.
  c) Ikerházas beépítés, utcával párhuzamos tetőgerincű, oromfalas, előkerttel elhelyezett épületekkel. Ajánlott kerítés: Lábazat nélküli, áttört, fa oszlopokkal tagolt, fém hálós.

A tájképi illeszkedésre vonatkozó ajánlások, a HNP VH közvetlen (500 méternél közelebbi) környezetében:

- A mezőgazdasági építményeket ajánlott szabadon állóan, vagy majorszerűen csoportosítva elhelyezni, melyek épülettömegükben az alföldi mezőgazdasági tájra jellemző alacsony, hosszúkásan nyújtott tömegarányú, viszonylag meredek héjazatú épületek képét tükrözik vissza.
- Az épületek homlokzati képében a fehér meszelt falazat, vagy annak hatását keltő homlokzati megjelenés ajánlott.
- A tetőhéjazat hajlásszöge 36-45 fokos, míg az épületek hossza a magasságukhoz viszonyítva kb. 5-7:1 arányú legyen.
- A héjazat anyagaként elsősorban égetett cserép alkalmazása ajánlott. Fémlemez tetőfedés csak akkor legyen alkalmazva, ha felületi tagolása cserépfedés megjelenésű. A héjazat színe cserépszínű, barna, vagy szürke legyen. Az épületek nyílászárói jellemzően kis felületűek legyenek, elsődlegesen a légcsere és a közlekedés céljaira méretezettek.

/Árkus-major, Borsós-major, Kónya-major/

a Világörökségi Helyszíntől 500 méternél távolabb eső területeken:

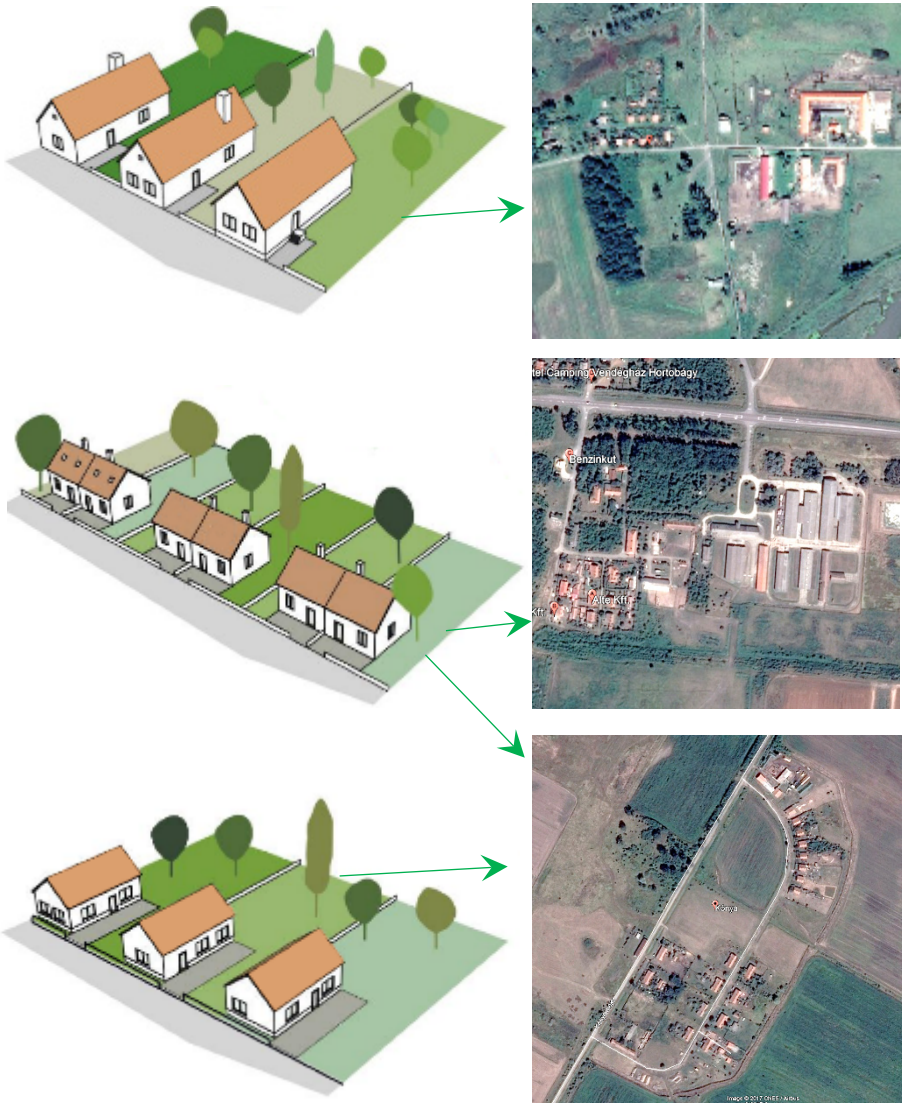
- A majorok és a mellettük lévő néhány/ illetve néhány tucat lakóház, az állami gazdaságok létrejöttét követően, tervszerűen került kialakításra. A néhány utcára felfűzött lakótelkek és lakóházak szabályos rend szerint, de többféle karakter szerint kiosztva, illetve megépítve. A lakóépületek és kerítéseik felújításakor, vagy új építésekor, ajánlott igazodni, az utcában kialakult sajátos rendhez, mert egyébként a környezet hangulatát adó szabályos „katonás rend" és egyszerűség- a gyönyörű nyílt tájjal való harmonikus kapcsolat sérülhet.

  A kialakult állapothoz igazodva, ajánlott a telepítési rend megőrzése, a következők szerint:

  a) Oldalhatáron álló, nyeregtetős, oromfalas, utcára merőlege tetőgerincű, előkert nélküli lakóépületek. Kerítések: Tömör lábazatú, oszlopokkal tagolt, átlátható fémpálcás, vagy dróthálós kerítésmezőkkel. (Árkus-major)

  b) Oldalhatáron álló, nyeregtetős, oromfalas, utcára merőlege tetőgerincű, előkertes lakóépületek. Ajánlott kerítés: Tömör lábazatú, oszlopokkal tagolt, részlegesen átlátható deszka, vagy léckerítés mezőkkel. Vagy deszkakerítés vízszintes széles deszkázattal, részleges átláthatósággal, fa oszlopokkal. (Kónya-major északi része.)

  c) Ikerházas beépítés, utcával párhuzamos tetőgerincű, oromfalas, előkerttel elhelyezett épületekkel. Ajánlott kerítés: Tömör lábazatú, oszlopokkal tagolt, részlegesen átlátható deszka, vagy léckerítés mezőkkel.

A tájba illesztésre vonatkozó ajánlások, a Világörökségi Helyszíntől 500 méternél távolabb eső területeken:

/Árkus-major, Borsós-major, Kónya-major/

- A mezőgazdasági építmények szabadon állóan, vagy majorszerűen csoportosítva legyenek elhelyezve. Az épületek homlokzati képében a fehér, vagy (a tájban hagyományosan alkalmazott világos színű) homlokzati megjelenés az elvárás. Tájidegen színezés (pl. kék, élénkpiros, stb.), nem legyen alkalmazva. Az épületeket magas tetővel legyenek kialakítva.
- A látványvédelem (kilátás, rálátás) szempontjait mind a tervezés, mind pedig a megvalósítás során kiemelten legyenek érvényesítve.
- Az építmények megengedett legnagyobb épületmagassága legfeljebb 8,0 méter legyen, mely alól kivételt képeznek a mezőgazdasági üzemi területeken létesülő technológiai építmények. Ezen építmények esetében az épület falazata, tetőzete ne készüljön tükröződő felülettel.
- Tájképet zavaró építménynek számítanak, ezért ne kerüljenek elhelyezésre olyan építmények, melyek a táj alapvetően hagyományos jellegével szemben erősen modern, ipari mezőgazdasági karaktert hordoznak, a hagyományos tájalkotó elemektől, a tájból erőteljesen elütnek.

A KÜLTERÜLET BEÉPÍTÉSRE SZÁNT TERÜLETEI 6/2:
LAKÓ, GAZDASÁGI ÉS KÜLÖNLEGES TERÜLETEK A VILÁGÖRÖKSÉGI HELYSZÍNEN

/ajánlások/ /Pusztai állatpark, Halastó-major, KunGyörgy-telep, Mezőgazdasági üzemi területek a VH-n belül/

Hortobágy község közigazgatási területén, a világörökségi helyszínen (VH-n) elhelyezkedő, beépítésre szánt területeken, a VH tervezett, Világörökségi kezelési terv által bevezetni tervezett településképi –tájképi előírásokat ajánlásként lehet megfogalmazni.

A VH-n belüli beépítésre szánt területekre vonatkozó ajánlások (lakóövezetekben, mezőgazdasági központok és mezőgazdasági üzem területén):

- Elsősorban falazott szerkezetű, kizárólag hagyományos alapanyagú (tégla, vályogtégla), homlokzatképzés ajánlott. A homlokzatképzés fehér színű mész, mész-alapanyagú homlokzatfesték vagy vékony vakolat (nemesvakolat) legyen. Nem ajánlott fém, műanyag, nem hagyományos alapanyagú falszerkezet, és ezen anyagok homlokzatképzésre történő alkalmazása sem ajánlott.
- Az épületek fedése nyeregtetővel történjen (a teljes, vagy részleges kontyolás nem idegen a hagyományos településképtől), kivételt képezhetnek a technológiai építmények és a teljes épületfedés 20 %-át meg nem haladó épületrészek eltérő lefedései.
- Az épületek tetőfedő anyagaként a kerámia alapú cserép, vagy nád alkalmazása ajánlott. A tetőcseréppel történő fedésére az egyenes vagy íves vágású szalagcserép, továbbá a hódfarkú cserép ajánlott. A tetőhéjazat színéül a natúr agyag, a terrakotta, vörös vagy barna, szürkésbarna színek ajánlottak. Cserepek befoglaló mérete legfeljebb 25x45 cm legyen.
- A nyílászárók faanyagúak és hagyományos szerkezetűek és arányúak legyenek.

Fent és lent: állattartó épületek Középen: Hortobágyi Állatpark

- A meglévő védett és védelemre jelölt épületek (pl. kastély, víztorony, magtár) kivételével a megengedett legnagyobb építménymagasság ne haladja meg a 4,0 m-t. Az épületek tetőidoma: nyeregtető, a tetőgerinc magassága: legfeljebb 7 m legyen. A tető hajlásszögét 36-45 fok között ajánlott kialakítani.
- Tér- és szilárd burkolatok kialakítására öntött beton és aszfaltot nem ajánlott haszni. Ilyen célra téglaburkolatot utánzó betonkő (térkő) vagy tégla (klinkertégla, hagyományos tégla) burkolat alkalmazása ajánlott.
- Kerítés csak betonalap nélkül, fából (léckerítés), esetleg nádból, különösen indokolt esetben létesülhet.

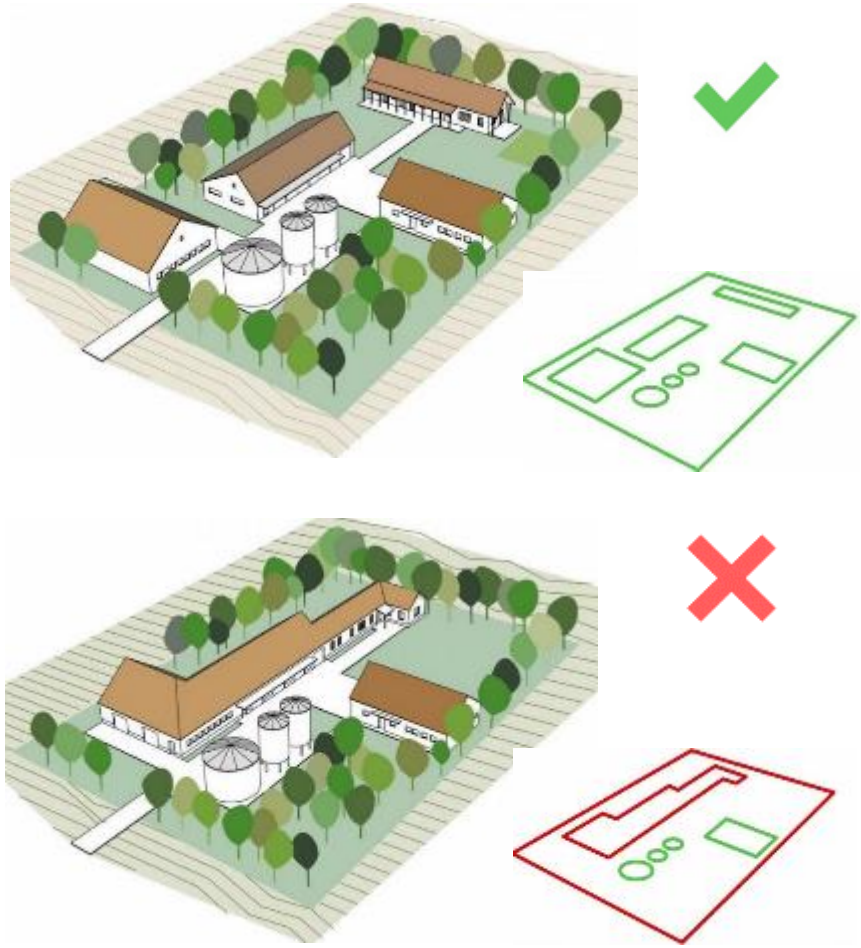

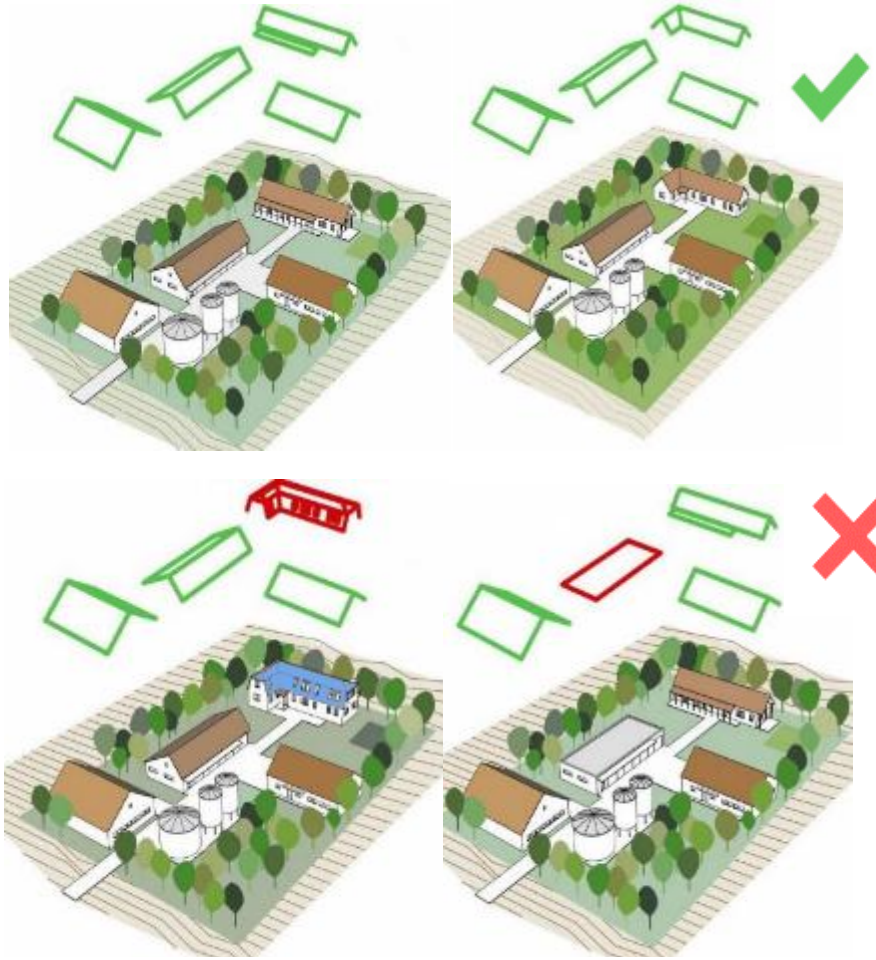
Ajánlások a Táj értékeinek megfelelő elhelyezkedési mód biztosítása érdekében:

- A tájszerkezetbe illeszkedő beépítési módot alkalmazása ajánlott, a tájra jellemző építészeti hagyományoknak megfelelő módon kialakított épületekkel.
- A látványvédelem (kilátás, rálátás) szempontjainak érvényesülését, ajánlott a tervezés során látványterv készítésével ellenőrizni.
- A mezőgazdasági épületeket szabadon állóan, vagy majorszerűen csoportosítva, ajánlott elhelyezni. Az épületek tömegükben az alföldi mezőgazdasági tájra jellemző alacsony, hosszúkásan nyújtott tömegarányú, viszonylag meredek héjazatú épületek képét tükrözzék vissza. Az épületek homlokzati képében a fehér meszelt falazat, vagy annak hatását keltő homlokzati megjelenés ajánlott, míg az épületek hossza a magasságukhoz viszonyítva legalább 5-7:1 arányú legyen.
- Tájképet zavaró építménynek számítanak és nem ajánlott elhelyezni azokat az építményeket, melyek a táj alapvetően hagyományos jellegével szemben erősen modern, ipari mezőgazdasági karaktert hordoznak, a hagyományos tájalkotó elemektől erőteljesen elütnek.

A fényszennyezés elkerülését szolgáló ajánlások:

- A tartós használatú mesterséges világítótestek ne rontsák észrevehető mértékben a világítótest 500 méteres sugarán kívül az éjszakai égbolt és az éjszakai táj képét.
- A díszvilágításokat kivéve csak teljesen ernyőzött, síkburás világítótestek legyenek alkalmazva, amelyeket olyan módon vannak (és karbantartani), hogy fényük a vízszintes sík fölé közvetlenül ne vetüljön.
- Az éjszakai megvilágítás csak indokolt esetben (személy- és vagyonbiztonsághoz, az állattartással kapcsolatos tevékenységekhez) legyen felkapcsolva, ehhez mozgásérzékelővel bekapcsoló lámpatest alkalmazása ajánlott.
- Meleg fényű LED-ek vagy fényforrások kerüljenek alkalmazásra. A lámpatestekben alkalmazott fényforrás sárgás fényű, meleg színhőmérsékletű (legfeljebb 3000 K) legyen. A világítótestenkénti fényáram ne haladja meg az 1600 lument

Az egyszerű, nyeregtetős épületek illeszkednek a hagyományos alföldi táj képébe, míg a z eltérő hajlásszögű- összetett tetőfelületek (pl. mansard tető), a lapos tető, idegenül hatnak.
A tájtól idegen az élénk színűre festett homlokzatú épület, az élénk színek alkalmazása, a hagyományos eltérő színű tetőfedő anyagok használata.

- Kerítés csak betonalap nélkül, fából (léckerítés), esetleg nádból, különösen indokolt esetben létesüljön. A fából és betonból készült kerítés idegen a védett táj látványától. Az eltérő színnel és anyaggal történő tetőfedés javítás zavaró látványt nyújt a tájképben, még akkor is természetes színt alkalmaznak. (pl. zöld)

7/1: BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK A VILÁGÖRÖKSÉGI HELYSZÍNEN KÍVÜL, DE A VH JAVASOLT VÉDŐÖVEZETÉN BELÜL

/ajánlások/ /Mezőgazdasági területek, Birtokközpontok, Tanyák, erdők és Vízgazdálkodási területek/

Hortobágy község közigazgatási területén, a világörökségi helyszínen (VH-n) kívül elhelyezkedő területek a VH tervezett (világörökségi kezelési terv által javasolt) védőövezetbe tartoznak. A településkép –tájkép- alakítására vonatkozó ajánlások is ezt figyelembe véve kerültek megfogalmazásra.

A helyi építési szabályzatok módosításakor a VH-n kívüli, de a VH KEÉ-re hatással lévő területekre (javasolt védőövezetre) vonatkozóan ajánlott feladatok, szabályozási stratégiák:

- Telekalakításnál a táj jellegét megtartó, a Kiemelkedő Egyetemes Értékekből (KEÉ-ből) levezethető hagyományos területhasználat által megkívánt területnagyságok meghatározása, ezen belül a táj karakterét megváltoztató telekfelaprózódás megakadályozása, a gazdálkodáshoz szükséges építmények elhelyezésének biztosítása, a tájalkotó elemek jellegzetes szórványos elhelyezkedésének, mint az egyedi látványminőséget hordozó elemnek a megőrzésével.
- A javasolt védőövezeten belül ajánlott olyan (a települések más, védőövezeten kívüli területeitől eltérő szabályozású) övezetek („alövezetek") alkalmazása, melyek biztosítékul szolgálhatnak a sajátos területhasználat, építmény elhelyezés, beépítési magasság, stb. egyedi szabályozásával, a védőövezeti funkció betöltésére.

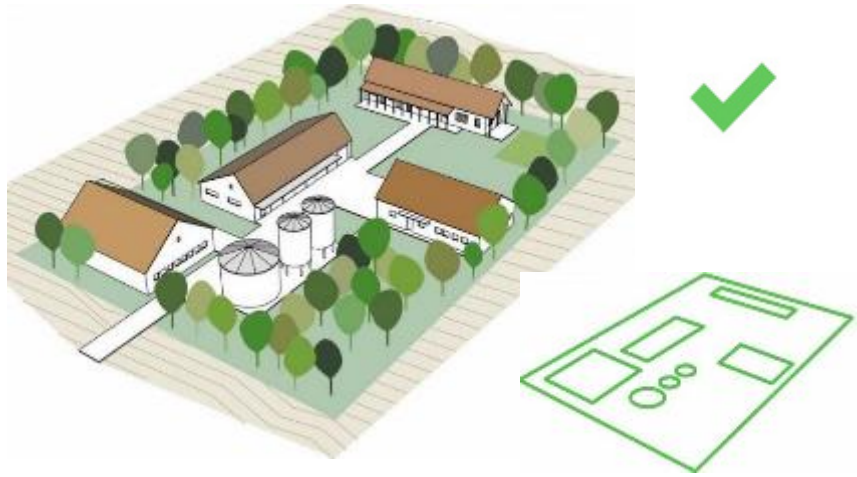

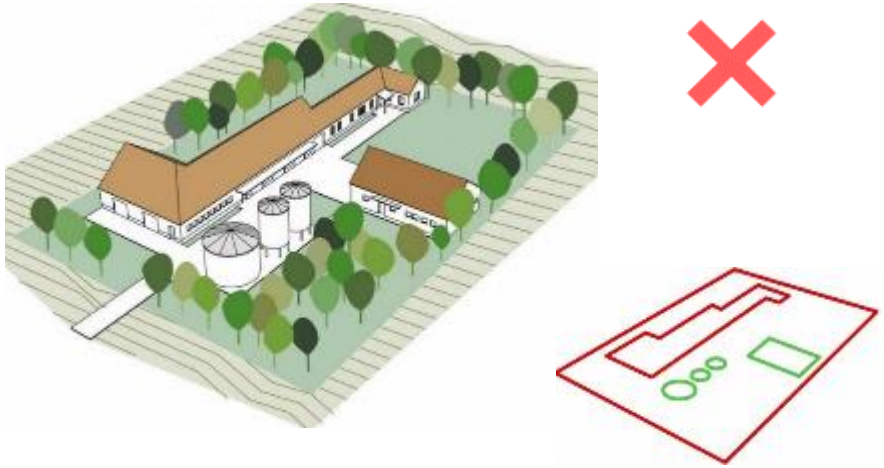

A telekalakítás, épület elhelyezés (tájképi jellegzetességek megőrzését szolgáló) ajánlás

- A világörökségi helyszínhez csatalakozó, annak kiemelkedő egyetemes értékeire hatással lévő területen (kialakításra javasolt védőövezetben) mezőgazdasági övezetben, a beépíthető telek területe legalább 200 000 m² (20 ha), szélessége legalább 200 méter legyen. A telekterület legnagyobb megengedett beépíthetősége ne haladja meg a 3%-ot. Az épületet a telek határától legalább 15 méter távolságra legyen elhelyezve.
- Birtokközpont alakítására ne kerüljön sor. Ha új mezőgazdasági major (mezőgazdasági üzemi terület) kialakítása szükséges, akkor a mezőgazdasági övezetekre vonatkozó szabályok szerint a földterület legfeljebb 3%-os legnagyobb beépítettsége mellett, kerüljön erre sor, vagy településrendezési eszköz módosítása keretén belül kijelölt mezőgazdasági üzemi, vagy különleges beépítésre szánt területként. (Utóbbi esetben településrendezési, szabályozási eszközökkel biztosítani lehet, a világörökségi helyszín felöli harmonikus tájkép fenntartását. (Pl. fásítás, tereprendezés, határoló épületek kialakítása, stb.)
- A világörökségi helyszínhez csatalakozó 500 méteres sávban a tájképi illeszkedés külön szakmai útmutatóban megfogalmazott jellemzőinek betartása is ajánlott. E területsávban a megengedett legnagyobb építménymagasság értékét a VH területén meghatározott 7,0 méterben ajánlott szabályozni, a technológiai építmények magassági korlátozást (védőövezeten belül) feloldó engedménye nélkül.
- A tájba illesztés alapvető elvárásainak ajánlati szintű kidolgozása javasolt, a helyi építési szabályzat készítésekor, a területek beépíthetősége mértékének, az építmények elhelyezése módjának, az épületek megjelenését befolyásoló szabályok kidolgozásával.

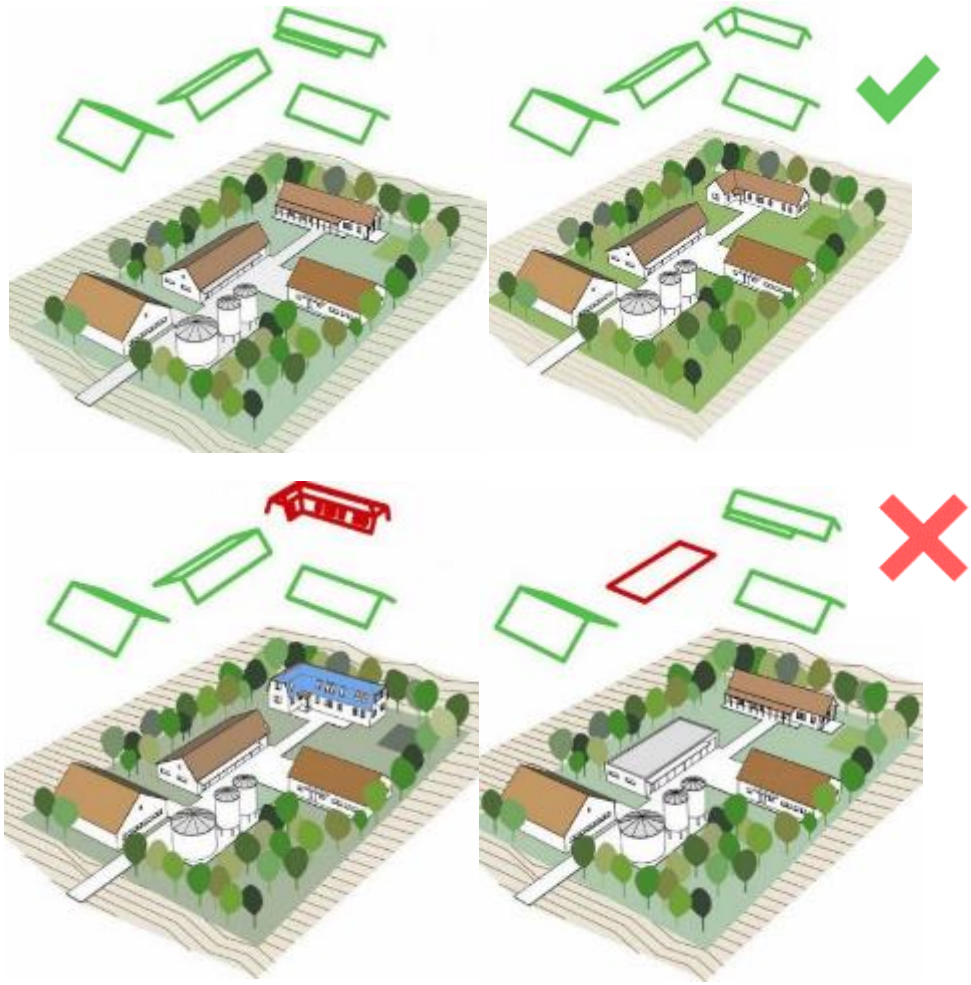
A tájba illesztésre vonatkozó ajánlások:

A világörökségi helyszínhez csatalakozó, annak kiemelkedő egyetemes értékeire hatással lévő területen (kialakításra javasolt védőövezetben) tájszerkezetbe illeszkedő beépítési módot alkalmazása javasolt, az építmények tájra jellemző építészeti hagyományoknak megfelelő módon történő kialakításával. Ennek értelmében:

- Szabadon állóan, vagy majorszerűen csoportosítva javasolt a mezőgazdasági építményeket elhelyezni. Az épületek homlokzati képében a fehér, vagy (a tájban hagyományosan alkalmazott világos színű) homlokzati megjelenés az elvárás. Tájidegen színezés (pl. kék, élénkpiros, stb.), nem kerüljön alkalmazásra. Az épületek magas tetővel legyenek kialakítva.
- A látványvédelem (kilátás, rálátás) szempontjait mind a tervezés, mind pedig a megvalósítás során kiemelten fontos érvényesíteni.
- Az építmények megengedett legnagyobb épületmagassága legfeljebb 8,0 méter legyen, mely alól kivételt képezhetnek a mezőgazdasági üzemi területeken létesülő technológiai építmények. Ezen építmények esetében az épület falazata, tetőzete ne készüljön tükröződő felülettel.
- Tájképet zavaró építménynek számítanak, így ne legyenek elhelyezve olyan az építmények, melyek a táj alapvetően hagyományos jellegével szemben erősen modern, ipari mezőgazdasági karaktert hordoznak, a hagyományos tájalkotó elemektől, a tájból erőteljesen elütnek.

A tájképi illeszkedés jellemzői a HNP VH környezetében:

- Szabadon álló, vagy majorszerűen csoportosított olyan mezőgazdasági építmények helyezhetők el, melyek épülettömegükben az alföldi mezőgazdasági tájra jellemző alacsony, hosszúkásan nyújtott tömegarányú, viszonylag meredek héjazatú épületek képét tükrözik vissza.
- Az épületek homlokzati képében a fehér meszelt falazat, vagy annak hatását keltő homlokzati megjelenés.
- A tetőhéjazat hajlásszöge 36-45 fokos, míg az épületek hossza a magasságukhoz viszonyítva kb. 5-7:1 arányú.
- A héjazat anyaga elsősorban égetett cserép vagy nád. Fémlemez tetőfedés csak akkor, ha felületi tagolása cserépfedés megjelenésű. A héjazat színe cserépszínű, barna, vagy szürke. Az épületek nyílászárói jellemzően kis felületűek, elsődlegesen a légcsere és a közlekedés céljaira méretezettek.

Az egyszerű, nyeregtetős épületek illeszkednek a hagyományos alföldi táj képébe, míg a z eltérő hajlásszögű- összetett tetőfelületek (pl. mansard tető), a lapos tető, idegenül hatnak.
A tájtól idegen az élénk színűre festett homlokzatú épület, az élénk színek alkalmazása, a hagyományos eltérő színű tetőfedő anyagok használata.

7/2: BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK
A VILÁGÖRÖKSÉGI HELYSZÍNEN
/ajánlások/

A tájkép, a kiemelkedő egyedi látványminőség megőrzése:
A tájkép látvány egyensúlyának fenntartását, tájalkotó elemek sűrűsödésének megakadályozása érdekében:

- A jellegzetes tájalkotó elemek jellegét és változatosságát meg kell őrizni, ezek sűrűsödése tovább nem kívánatos.
- A tájba illő épületek felújítása csak hagyományos módon történjen. (anyaghasználat, megjelenés, előfordulási gyakoriság)
- Tájképet zavaró építménynek számítanak azok az építmények, melyek a táj alapvetően hagyományos jellegével szemben erősen modern, ipari mezőgazdasági karaktert hordoznak, a hagyományos tájalkotó elemektől erőteljesen elütnek.
- Telekalakítással kapcsolatos eljárás során a történeti telekstruktúra fennmaradását nem veszélyeztető telekalakítás történjen az alábbiakat is figyelembe véve:
  (Birtokközpont alakítása csak a meglévő majorok beépítési lehetőségeinek növelése érdekében történjen. Új tanya, major ne alakuljon ki.)
- A birtokhatárok barázdával, árokkal, jelzéssel történő jelölése, szélkerék létesítése, takarmány gyepen, erdőben, nád és mocsár területeken történő tárolása nem tájba illő.
- Új erdő telepítése sem kívánatos, kivéve arra természetvédelmi kezelési céllal kerül sor.

A kedvező térarányok kialakítása, a nyíltság, a töretlen látóhatár megőrzése, a zavaró tájelemek felszámolása:

- Az infrastrukturális fejlesztése, vonalas létesítmények kialakítása tájképvédelmi szempontok szerint történjen.
- Az állattartó telepek területén a takarmány tárolása tájba illő módon történjen.
- A fényszennyezés csökkentése érdekében:
  Az állattartó telepeken, épületeken a kültéri világításhoz csak teljesen ernyőzött, a horizont alá 3-4 fokkal takart, síkburás lámpatest legyen alkalmazva oly módon, hogy az a horizont fölé ne világítson. Egyéb, ferde irányú megvilágítás csak élet- és vagyonbiztonsági okokból, és csak mozgásérzékelős bekapcsolóval létesüljön. Világítótestenkénti legnagyobb megengedett fényárama 1600 lumen legyen. Meleg fényű LED-ek vagy fényforrások (maximum 3000K) kerüljenek alkalmazásra. A lámpatestekben alkalmazott fényforrás sárgás fényű, meleg színhőmérsékletű (legfeljebb 3000 K) legyen.

A műemléki értékek megőrzése, fenntartása, állapotuk javítása:

- A védettség megtartása, fenntarthatósága érdekében kerülendők az értéktől idegen átalakítások, hozzá nem illő kiegészítések (pl. nádtetőn napkollektor).
- A világörökségi helyszínen lakóépület csak beépítésre szánt területen, meglévő lakóövezetben épüljön, ahol ezt más előírások egyébként nem zárják ki (kivett szérűskert, gazdasági udvar, stb.). (Ez alól kivételt képez természetesen, a pásztorszállások, a mezőgazdasági telepeknél az őrző személyzet számára szolgáló szállások, a meglévő lakott tanyákon a tulajdonos vagy személyzet számára szolgáló legfeljebb egy darab lakóépület.)
- A világörökségi helyszín területén a beépítésre szánt területeken (lakóövezetek, mezőgazdasági központok, mezőgazdasági üzemi területek) kívül, bárminemű épület, építmény csak természetvédelmi vagy legeltetéses állattartási célból létesüljenek. (állattartás építményei és állattartáshoz kapcsolódó egyéb épület, építmények) építhető.
- Az épületek, építmények kialakítására vonatkozóan a világörökségi helyszín területén a beépítésre szánt területekre (lakóövezetek, mezőgazdasági központok, mezőgazdasági üzemi területek), illetve a beépítésre nem szánt területekre egyedi elvárásoknak kell érvényt szerezni.
- A gémeskutakat meg kell őrizni, szükség esetén, hagyományos módon felújítani. A fúrt kutak és csatlakozó létesítményeik is csak a tájképi értékekhez igazodva készüljenek.
- Villanypásztorok oszlopai, a kerítések és karámok lehetőség szerint ne készüljenek, ha erre mégis szükség lenne, akkor ezek kizárólag fából készüljenek.
- A védettség megtartása, fenntarthatósága érdekében kerülni kell az értéktől idegen átalakításokat, a hozzá nem illő kiegészítéseket (pl. nádtetőn napkollektor elhelyezése.)

A beépítésre nem szánt területeken elhelyezésre kerülő építményekkel kapcsolatos ajánlások

- Elsősorban falazott szerkezetű, kizárólag hagyományos alapanyagú (tégla, vályogtégla), homlokzata vakolattal ellátott épület létesüljön. A homlokzatképzés fehér színű mész, mészalapanyagú homlokzatfesték vagy vékony vakolat (nemesvakolat) legyen. Ne kerüljön alkalmazásra fém, műanyag, nem hagyományos alapanyagú falszerkezet, és ezen anyagok homlokzatképzésre se legyenek felhasználva.

- Az épületek fedése csak nyeregtetővel történjen (legfeljebb teljes, vagy részleges kontyolás kerüljön alkalmazásra, ha erre feltétlenül szükség lenne.) (Ez alól kivételt képezhet a technológiai építmények és a teljes épületfedés 20 %-át meg nem haladó épületrészek eltérő lefedése.)
- A tetőhajlásszög: 36-45 fok létesüljön.
- Nem készüljön nem hagyományos alapanyagú és szerkezetű tetőszerkezet.
- A meglévő védett és védelemre jelölt épületek kivételével a megengedett legnagyobb építménymagasság 4 m. A tetőgerinc magassága: legfeljebb 7 m legyen.
- Az épületek tetőfedő anyaga kerámia alapú cserép, hagyományos cserép, vagy nád legyen. A tetőhéjazat kialakítása cserép esetében egyenes vagy íves vágású szalagcseréppel, továbbá hódfarkú cseréppel történjen. A tetőhéjazat színe agyag, terrakotta, vörös vagy barna, szürkésbarna legyen. Cserepek befoglaló mérete legfeljebb 25x45 cm legyen.
- A nyílászárók faanyagúak és hagyományos szerkezetűek, arányúak legyenek.
- Tér- és szilárd burkolatok kialakítására öntött beton és aszfalt ne legyen alkalmazva. Ilyen célra téglaburkolatot utánzó betonkő (térkő) vagy tégla (klinkertégla, hagyományos tégla), vagy vízáteresztő szemcsés burkolat az, ami megfelel a településképi elvárásoknak.
- Kerítés, karám csak betonalap nélkül, fából (léckerítés), esetleg nádból, különösen indokolt esetben létesüljön.
- A tájszerkezetbe illeszkedő beépítési módot kerüljön alkalmazásra, a tájra jellemző építészeti hagyományoknak megfelelő módon legyenek az építményeket kialakítva.
- A látványvédelem (kilátás, rálátás) szempontjainak érvényesülését a tervezés során történő, látványterv készítésével lehet megnyugtatóan igazolni.
- Szabadon álló, vagy majorszerűen csoportosított, olyan mezőgazdasági építmények kerüljenek elhelyezésre, melyek épülettömegükben az alföldi mezőgazdasági tájra jellemző alacsony, hosszúkásan nyújtott tömegarányú, viszonylag meredek héjazatú épületek képét tükrözik vissza. Elvárás az épületek homlokzati képében a fehér meszelt falazat, vagy annak hatását keltő homlokzati megjelenés
- Az épületek hossza a magasságukhoz viszonyítva 5-7:1 arányú legyen.

- A fenti ajánlásoktól a mezőgazdasági halastavak területén létesülő idegenforgalmi, turisztikai, iroda és bemutató épületeknél el lehet térni, itt a hagyományos építőanyagok – különösen: tégla, agyagcserép, natúr fa – kizárólagos alkalmazása nem kötelező, és ezek az épületek kortárs építészeti megfogalmazású tömegkialakítással is építhetők, túlságosan tördelt és manzárd tető kialakítása azonban nem megengedett.
Változatos formavilágú, nyereg- vagy részben nyeregtetős, lapos tetős egyedi szerkezet is építhető kortárs építészeti megfogalmazásban. Kortárs építészeti megfogalmazású épület esetén a homlokzati anyaghasználat is lehet korszerű, de tájba illő megoldású.

KERÍTÉSEK
/ajánlások/

Az utcai kerítés az egyik fontos meghatározó eleme a település képének.
A Hortobágy településen, az eltérő sajátosságú településrészeken jellemző kerítések, az előzőekben bemutatásra kerültek. Ebben a fejezetben, ajánlásra érdemes, helyi példák kerülnek bemutatásra.

1) Településközpontban ajánlott kerítések
2a.) Eredeti, sajátos lakóterületen, Lakóépületek előtt ajánlott kerítés típus
2b.) Eredeti, sajátos lakóterületen, hátsó (gazdasági út felöl) ajánlott kerítések
3.) Később kialakult lakóterületeken ajánlott kerítések.
4-5) Üdülő és Különleges területeken ajánlott kerítések
6.) Külterületi lakóterületek ajánlott kerítések.
7.) A Világörökségi helyszínen- beépítésre nem szánt területen- ajánlott kerítések

Fent: Látogatóközpont kerítése

Lent: Csárda kerítése

1) Településközpontban ajánlott kerítések

2a.) Eredeti, sajátos lakóterületen, Lakóépületek előtt ajánlott kerítések

2b.) Eredeti, sajátos lakóterületen, hátsó (gazdasági út felöl) ajánlott kerítések

Gazdasági út felőli telekvégek lezárása kerítéssel és melléképületekkel

3.) Később kialakult lakóterületeken ajánlott kerítések.

4-5) Üdülő és Különleges területeken ajánlott kerítések

6.) Külterületi lakóterületek ajánlott kerítései.

7.) A Világörökségi helyszínen- beépítésre nem szánt területen- ajánlott kerítések

KERTEK

Hortobágy település központi belterületén, a település sajátos gazdálkodásával összhangban, a lakóingatlanok kerthasználata jelentősen eltér más településekhez képest. Ez a sajátos településszerkezet következtében, még karakteresebben jelenik meg, a közterületek felöl.

A hátsó kertek megközelítését szolgáló külön gazdasági út felöli kerítésvonalra, a szabályozási előírások adta lehetőséget kihasználva, kiépültek a melléképületek, górék, tároló épületek. Tekintettel arra, hogy Hortobágyon az állattartás volt a gazdálkodás fő tevékenysége, és a településen élők az állami gazdaságokban találtak munkát, a falusias ingatlanok átlagához mérten kicsi lakókertek használata is sajátos. Konyhakert, saját fogyasztásra tartott háziállatok, kevés gyümölcsfa. Nincsenek nagy szőlős és gyümölcsös kertek. Az utcavonalra kiépített tároló épületek és sokszor zártabb kerítések miatt a hátsókertek is csak elvétve jelennek meg a közterület felöl.

A lakóházak bejárata felöl, ahol csak gyalogos forgalom lett kialakítva, viszonylag zárt léckerítések, és kis előkert található, melynek általában nem tölt be igazi kert funkciót.

Fent: A telkek végében kialakított gazdasági út

Lent: A lakóházak előtt kialakított gyalogos út.

Kép a gazdasági út felöl.

A lakóingatlanok hátsó (gazdasági) kertje a közterületről, az egyszerű drótkerítés következtében esetenként láthatóvá válik. Érzékelhető a falusi léptékhez viszonyítva kicsi telkek sajátos használata.

Ez az átlátható egyszerű kerítés, mely láthatóvá teszi a mögötte elhelyezkedő kertet, épületeket a külterületi lakott területekre (majorságok mellett kialakult lakóterületekre) általánosan jellemző.

A központi belterületen ez csak a telekvégekre szervezett gazdasági utak mentén jellemző, illetve azon közösségi, gazdasági hasznosítású különleges területeken, ahol a sajátos használat vagy a településképi / tájképi megjelenés ezt szükségessé teszi.

A gazdasági út felöli utcakép

ERKÉLYEK, TORNÁCOK

Hortobágyon, a jellemzően földszintes beépítés miatt, az erkély építése nem jellemző, ahol pedig ilyen épült (néhány kivételtől eltekintve) a településképtől idegen építészeti elemként jelenik meg.
Közösségi épületek esetében készültek a településképbe illeszkedő, olyan modern épületek, ahol az erkély kialakítása is példaként ajánlható.

Tornácok az egyszerű és hagyományos lakóépületeken nem készültek. Jellemzően a csárdák hasznos, jellegzetes és szép díszei.
A mai épületek esetében, inkább fedett teraszokat építenek, melyekre szép példák is találhatók a településen.

Sóvirág Vendégház

AJTÓK, ABLAKOK

A különböző korokban épület házak, eltérő belmagasságúak, így a nyílászárók arányai is másak. A nagyobb belmagasságú épületek estében nyújtott arányú ablakok készültek, több vízszintes osztással. Az új épületek esetében előszeretettel alkalmaznak nagyobb felületű, szélesebb ablakokat, kevesebb osztással. A nagyobb felületű nyílászárok alkalmazásához a jobb hőszigetelésű mutatók is hozzájárulnak. Fontos elv, hogy régi épületek felújításakor, átalakításakor, lehetőség szerint ne változtassuk meg az ablakok arányát és osztásrendjét.

Ha az új épület történeti értékű utcakép része lesz, lehetőség szerint hagyományos arányrendszerű nyílászárók készüljenek. A nyílászárók arányán sokszor az alkalmazott osztásrendszer is javítani tud. A műanyag nyílászárók alkalmazása a fa nyílászárók mellett, ma már elterjedt alternatíva. Fontos azonban a hagyományos színek alkalmazása.

Hortobágy településen főként a közösségi épületek és a világörökségi helyszínen lévő épületek nyílászárói képviselnek történeti és településképi értéket, melyek az igazodás mércéi is egyben.

Fent: Kunhalmi víztorony és szállásépület

Lent: Istálló a Puszta területén a belterület nyugati szélének közelében

HOMLOKZATKÉPZÉS

A modern épületek egyszerűbb, letisztultabb homlokzattal készülnek, mégis fontos, hogy a minőséget is képviselő szép részletek, míves felületek is fellelhetőek legyenek az épületen. A településképbe való illeszkedésnek fontos eszköze a megfelelő színek alkalmazása, az épületek homlokzatán, kerítésén.
Az épületek homlokzata Hortobágyon alapvetően fehér színű. A sárga- drapp, színek halvány árnyalatai időnként megjelennek a belterület újabb beépítésű területein, de ez ott sem nem nevezhető általánosnak. Idegenül hatnak az utcaképben a zöld- kék, és egyéb hideg színek. A kerítéseken, kapukon, ajtókon és ablakokon gyakran alkalmazzák a barna színárnyalatai mellett, a zöld különböző (nem élénk) színárnyalatait is. A vörös (natúr) téglaburkolat, esetleg a kő burkolat, kiegészítő homlokzat burkoló felületként is dísze lehet az épületnek.

Bevásárló udvar Hortobágy központjában

Állatpark bejárata

Mátai képek

RÉSZLETEK

A régi épületek finom díszítései, nem csak szépek, hanem a szakmai tudást- hozzáértést is sugallják. A modern technológia, a teherbíró anyagok alkalmazása feledtette velünk a csapolások, áthidalók, erősítő szerkezetek szükségességét, melyek, mint részletek, sokszor a díszei is voltak az épületeknek.

A statika, a szerkezeteket érő erők ugyanúgy működnek, bár a modern szerkezetek alkalmazásával egyszerűbb és letisztultabb homlokzatú épületek, kerítések készülnek.
Ha modern anyagokat alkalmazunk, de szeretnénk a homlokzaton megjelenő részletekben megőrizni valamit a régi hangulatból, ügyeljünk arra, hogy a valódi szerkezeti- statikai szerepnek megfelelően jelenjenek meg ezek a díszítések.

Egymás mellett nézve a régi és az új építésű, míves építészeti megoldásokat, talán jobban átérezzük annak fontosságát, és megértjük, hogy a jól megmunkált természetes anyagok, a szakmai tudás, az egyszerűség és a finom részletek jól megválasztott aránya mindig időtálló és szép lesz.

Halastó kisvasút állomás jegypénztár épülete

Halastó- egykori kastély, ma vendégház

MAI PÉLDÁK

Hortobágyon, ami kiemelt idegenforgalmi jelentőségű település, nagyobb figyelem kíséri az új épületek tervezését és megvalósulását. Bőven van tehát ajánlásra méltó, mai példa. Van olyan új épület is, ami vitára adhat okot, illeszkedés tekintetében. A most bemutatásra kerülők azonban követendő példaként kerülnek bemutatásra.

A Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpontja, jelentős épületkomplexum, a település központjában. Jól szemlélteti az épület, a településen elvárható egyszerű anyag és színhasználatot. A modern építészeti eszközök és formavilág használata nem zárja ki, a helyi hagyományos településképhez való alkalmazkodást.

Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont

Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont

A mai lakóépületek közül, a település egyik igazi gyöngyszeme, ez az épület. Láthatóan mai és modern, de megőrizte a régi parasztházak hangulatát.
Tömege, anyaghasználata, színe és a gyönyörűen megformált részletek teszik igazán megkapóvá ezt az épületet.

Hortobágy településközpontjának új ékessége a Rácz Zoltán által tervezett templom.

Modernsége mellett, hordozza azokat az építészeti jegyeket, melyek a Hortobágyi Puszta hagyományait, lelkületét idézik meg.

Ritka alkalom és lehetőség, amikor ilyen létesítmény épül, de tanulságul szolgálhat a jövőben építkezők számára.

Ugyancsak Hortobágy- Máta településrészen épült fel a „Fecskeház Erdei Iskola", közösségi épülete. Az épület jól példázza, hogyan lehet modern építészeti eszközökkel megfelelően igazodni, a helyi építészeti hagyományokhoz.

A tetőablakokat magába foglaló felépítmény tömege, formavilága hasonlatos a hortobágyi nádfedelű épületeken alkalmazott formához, az ablakokat körbefogó deszkázat cserépfedéssel azonos színe méginkább ezt az érzést kelti.

A fehér falak, a sárgásvörös kisméretű cseréppel fedett, megfelelő hajlásszögű tető, az egyszerű formák, a jól alkalmazott faszerkezet, az épületet környezetétől nem elzáró, átlátható alacsony deszkakerítés ugyancsak példaértékű.

Hortobágy- Máta településen valósult meg az üdülő-falu. A Hortus Naturae Hotels hortobágyi szállodája 1992–ben nyitotta meg kapuit, a Hortobágyi Nemzeti Park szívében.

A hortobágyi hotelben 54 db kétágyas szoba, 4 db lakosztály és 20 db ház áll a vendégek rendelkezésére. A házak félkörívben veszik körül a hortobágyi hotel főépületét, minden ház kétszintes, szintenként 1–1 apartmannal. A hotel apartmanjai egymástól lezárhatóak, külön bejárattal rendelkeznek, de egy társaság esetén összesze is nyithatóak, teljes alapterületük 180 négyzetméter.

A hortobágyi hotel főépületében kapott helyet a fedett uszoda, egy nagyobb, 25 méteres, feszített víztükrű– és egy kisebb, melegvizes medence, szauna, fitnesz szoba, masszázs, szolárium és pool–bar. A hotel uszodájához aromaterápiás gőzfürdő és zuhanyozóval felszerelt napozókert csatlakozik.

Hortobágy- Máta településrészen épült, a temető bejárati kapuja és szolgáltató épülete.

Új gyalogos híd a Hortobágy folyó mellett. A híd a Kilenclyukú híd szomszédságában készült el. A hídról gyönyörű fényképek készíthetők a műemléki védettségű, Hortobágy jelképének számító hídról.

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYEK

Csillagvizsgáló a Hortobágy- Máta településrészen épült „Fecskeház Erdei Iskola", közösségi épület udvarán.

Madárfigyelő hely a Hortobágy Pusztán

Hortobágy Halastó kisvasút állomás épülete.

7

UTCÁK, TEREK

Hortobágy belterületének jellegzetességéhez, az egyszerű formavilágú, és színű épületek egységes megjelenésén túl, az utcák és terek sajátos megjelenése is hozzá tartozik. A sajátságosan megtervezett településszerkezet külön választja, a lakóházak bejárata felöli lakóutcát, melyet kizárólag gyalogos forgalomra terveztek, valamint a telekvégeken tervezett gazdasági utcát. A település eredeti, sajátos tervezésű lakóterületein járva, így mindkét szerepkörű utca hangulatát és arculatát érzékelni lehet.

Egyedi hangulatú a település központja is, ahol a közösségi és ellátó létesítmények ingatlanjait vagy nem határolja kerítés, vagy ha igen, akkor csak jelzésszerű, egyszerű fa oszlopokból és vízszintes deszkákból készült kerítés készült. Ha a funkció mégis szükségessé teszi, a telek biztonságosabb lehatárolását, akkor is csak egy teljesen átlátható, egyszerű drótfonatos kerítés készült.

Az központban elhelyezkedő intézmények, és a közparkok így teljes egységben jelennek meg.

33

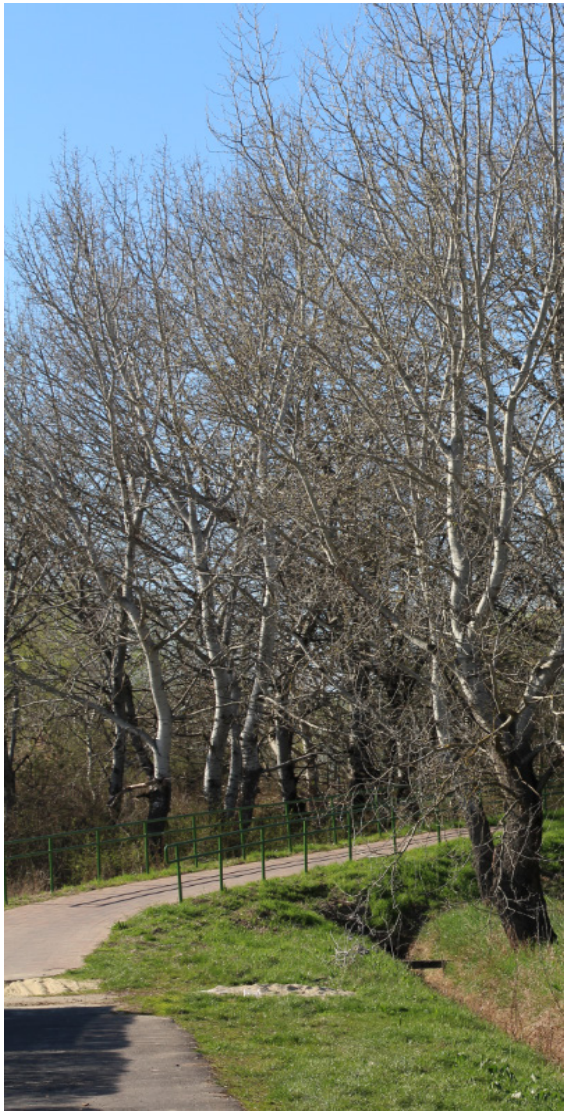
A lakóházak kerítései viszonylag zártak, a szépen gondozott és parkosított, sétány jellegű lakóutcák mégis hangulatosak, az egységes épületek és kerítések miatt.

A gazdasági utaknak is különleges hangulata és képe van. Az utcavonalra kiépült egységes anyaghasználatú és léptékű melléképületek, górék és az őket összekötő kerítések, a bokrokkal-, fákkal kísért utcaszélek és kerítésekre gyakran felfutó borostyán szép és otthonos településképet eredményez.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

A hirdetőtáblák többsége a turizmussal, és az ahhoz kapcsolódó tájékoztatással kapcsolatos. A település kiemelt turisztikai jelentősége miatt ezek egységes formában jelennek meg. Törekedni kell arra, hogy a vállalkozásokat hirdető táblák is igazodjanak a település arculatához.

HORTOBÁGY
MADÁRPARK

Sóvirág Vendégház

Hortobágyi · Tulipánház Guest-house +36-30-465-27

IMPRESSZUM

MEGRENDELŐ:
HORTOBÁGY KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA
Hortobágy honlapcíme: www.hortobagy.hu
E-mail címe: phhortobagy@gmail.com
Postai címe: 4071 Hortobágy, Czinege J. utca 1.
Telefon: +36 (52) 369-021
Polgármester: Vincze Andrásné

Főépítész: Boruzs Bernát

SZERKESZTETTE, SZÖVEG, FOTÓ:
Zsemberi István és Zsemberiné Luczi Anikó
Cívisterv Bt. (4025 Debrecen, Széchenyi utca 8.)
Telefon: +36 (52) 531-732
Email: civisterv@civisterv.hu

Az arculati kézikönyvben, külön megjelölve, felhasználásra kerültek a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság foto tárának felvételei is.

TÉRKÉPI MELLÉKLETEK:
Zsemberi Márk

GRAFIKAI TERVEZÉS:
A Lechner Tudásközpont által kidolgozott minta felhasználásával
készült.

Hortobágy, 2017. szeptember